

รายงานการวิจัย

สัณนิเวทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ

The Political Semiology of Khao Kho Royal Palace

พิสิษฐิกุล แก้วงาม และ คณะ

สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สัณยวิทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ

The Political Semiology of Khao Kho Royal Palace

พิสิษฐกุล แก้วงาม

สาขารัฐศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ณัฐวุฒิ สุทธิประภา

สาขารัฐศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ณัฏฐ์ เขียวงาม

สาขานิติศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2562

ชื่องานวิจัย	สัญวิทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ The Political Semiology of Khao Kho Royal Palace
ผู้วิจัย	พิสิษฐกุล แก้วงาม ญัฐวุฒิ สุทธิประภา และ ณัฏฐ์ เขียวงาม
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีเสร็จวิจัย	2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับความเป็นการเมืองด้วยวิธีวิทยาแบบสัญวิทยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือเพื่อศึกษามายาคติของพระตำหนักเขาค้อ และ เพื่อเปิดเผยความเป็นการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ โดยเชื่อว่าการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมโดยมากไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบตัวมันเอง แต่เกิดขึ้นเพื่อรับใช้ความต้องการหรืออุดมการณ์บางอย่าง โดยปฏิบัติการผ่านผู้ออกแบบในฐานะตัวกลางที่ไม่ได้หลุดลอยจากกรอบความคิดทางสังคมใด ๆ ดังนั้นการเกิดขึ้นของงานสถาปัตยกรรมจึงตั้งอยู่บนมิติทางสังคมและการเมือง ตามแต่เงื่อนไขบริบททางสังคม งานออกแบบจึงมีนัย “ความเป็นการเมือง” อยู่เสมอ ด้วยบทของการวิจัย ได้แก่ พระตำหนักเขาค้อ เพื่อมองหาความหมายโดยตรงที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อ และมีบริบทของการวิจัย ได้แก่ บริบททางการเมืองร่วมสมัยกับการสร้างพระตำหนักเขาค้อ ประวัติความเป็นมาของพระตำหนักเขาค้อ และภูมิรัฐศาสตร์ของพระตำหนักเขาค้อ สนามการวิจัยแบ่งเป็น 2 สนาม ได้แก่ สนามตัวบท ได้แก่ สถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อที่ปรากฏในสื่อต่างๆ และสนามบริบท ได้แก่ เอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมพื้นที่ภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูลเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการเก็บข้อมูลภาคสนามปฐมภูมิ

ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลในการสร้างพระตำหนักฯ คือความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและเป็นอนุสรณ์สถานการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็น ที่ทรงงาน และแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ พระตำหนักเขาค้อมีความพิเศษเมื่อเทียบกับพระตำหนักอื่นๆ ที่แสดงออกถึงพระจริยวัตรที่เรียบง่ายของพระองค์ท่าน ทั้งยังเป็นมายาคติทางการเมืองในการประกาศชัยชนะของความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีเหนือพรรค

(ข)

คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การที่พระตำหนักถูกสร้างบนยอดเขาที่สูงที่สุดของทิวเขาค้อแสดงให้เห็นถึงการที่พสกนิกรชาวเพชรบูรณ์ยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้สูงส่งจนหาที่เปรียบมิได้

คำสำคัญ : สัญวิทยา, ความเป็นการเมืองของสถาปัตยกรรม, พระตำหนักเขาค้อ

Abstract

This qualitative research purposed to use Semiology to study the conceptual connection between architectures and politics (the political) – ‘the myth’ –, and to reveal ‘the political’ of Khao Kho Royal Palace. The semiological analysis concept based on the idea that an architectural creative concepts of architecture are not only constructed to fulfill itself, but also to serve some political needs. Creative are an agent and their architectural concepts cannot be free from any social and political dogmas. Hence, architectures are created by the ideas which are based on social and political contexts. To semiological analyzing the context, I needed to find the denotation in Khao Kho Royal Palace architecture (the text) that made me to continue to find the denotation in the comparative political contexts; history; and the geo-political ideas which occurred alongside with the construction/creation of Khao Kho Royal Palace. There were 2 fieldworks in this research. First, the textual fieldwork is the Khao Kho Royal Palace architecture in any medias. Second, the contextual fieldwork are documents and pictures taken from the text (Khao Kho Royal Palace architecture). There were 2 processes of data collection, the first one is the primary and secondary documents analyzing, and the second one is the secondary data collection in the fieldwork.

The result of the research found the reason (the denotations) in the construction of the palace was the grateful of the Phetchabun people in the King RAMA IX. The palace also the memorial of the subdue of The Communist Party of Thailand, the morale support to the people whom lived in the battlefield, the King’s work place and recreation. The uniqueness (the connotations) of the palace reveal some myths and its cultural background; his majesty the king’s ordinary lifestyles; the subdue of The Communist Party of Thailand; and the extremely worship to the Monarchy of Phetchabun people.

คำสำคัญ : Semiology, The political of Architectre, Khao Kho Royal Palace.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญรูป	(ซ)
สารบัญตาราง	(ช)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	3
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
1.3 ประโยชน์ของการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 สัญวิทยา	5
2.2 การศึกษาการเมืองในสถาปัตยกรรม	10
2.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	19
3.1 วิธีวิทยา	19
3.2 สนามของการวิจัย	19
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการวิจัย	20
4.1 ความหมายโดยตรงของพระตำหนักเขาค้อ	20
1. สถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อ	20
4.2 ความหมายแฝงของพระตำหนักเขาค้อ	29
1. บริบททางการเมืองร่วมสมัยกับการสร้างพระตำหนักเขาค้อ	29
2. ประวัติความเป็นมาของพระตำหนักเขาค้อ	32
3. ภูมิรัฐศาสตร์ของพระตำหนักเขาค้อ	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ	35
5.1 ความหมายทางการเมืองโดยตรง” (denotation) ของพระตำหนักเขาค้อ	35
5.2 มายาคติ/ ความหมายโดยนัย” (connotation) ของพระตำหนักเขาค้อ	35
5.3 ข้อเสนอแนะ	36
บรรณานุกรม	37

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1 สัญลักษณ์ของ เดอ โซซูร์	6
2 มายาคติของบาร์ธ	9
3 กรอบการวิจัย	18
4 ด้านหน้าพระตำหนักเขาค้อ เห็นเสาธงด้านหน้าและเฉลียงทางเดินด้านซ้ายมือ	21
5 ด้านหน้าพระตำหนักเขาค้อ ถ่ายจากภายในแปลงดอกไม้	21
6 เฉลียงทางเดิน	22
7 เฉลียงทางเดิน	22
8 พระตำหนักเขาค้อจากมุมสูง เห็นเสาธงในสวนวงกลม	23
9 พระตำหนักเขาค้อจากมุมสูง เห็นความสูง 60 เมตรของเสาธง	23
10 พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต	25
11 พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	25
12 พระตำหนักสิริยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	26
13 พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จ.เชียงใหม่	26
14 พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จ. สกลนคร	27
15 พระตำหนักหนองประจักษ์ จ. อุตรธานี	27

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กายภาพเชิงสถาปัตยกรรมกับความเป็นการเมืองนั้นได้นานแล้วกว่าสองทศวรรษ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในฐานะสิ่งที่ปรากฏนั้นเป็นผลิตผลของความสัมพันธ์ทางสังคม (Massey, 1998: 27-28) การขยายขอบเขตของชุดความหมายดังกล่าว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความเข้าใจพื้นที่ ในฐานะปฏิบัติการนอกเหนือไปจากพื้นที่เชิงกายภาพที่มีลักษณะเป็นพลวัตมากขึ้นไปกว่าเพียงแค่มิติพื้นที่ในฐานะสิ่งที่ปรากฏ หากแต่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางจินตภาพอื่น ๆ ได้แก่ พื้นที่ทางสังคม พื้นที่ทางการเมือง พื้นที่ต่อรอง ฯลฯ กรอบโนทัศน์ของ “พื้นที่” เหล่านี้เป็นการขยายชุดความหมายของกายภาพในฐานะตัวกระทำ และผลลัพธ์ต่อการกระทำ ด้วยเหตุนี้ “พื้นที่” จึงเป็นพื้นฐานของชีวิตทางสังคมทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นพื้นฐานในฐานะปฏิบัติการเชิงอำนาจ (ณัฐวดี อัครโกวิทวงศ์, 2554: 77 - 78) ทั้งนี้การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมโดยมากไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบตัวมันเอง แต่เกิดขึ้นเพื่อรับใช้ความต้องการหรืออุดมการณ์บางอย่าง โดยปฏิบัติการผ่านผู้ออกแบบในฐานะตัวกลางที่ไม่ได้หลุดลอยจากกรอบความคิดทางสังคมใด ๆ ดังนั้นการเกิดขึ้นของงานสถาปัตยกรรมจึงตั้งอยู่บนมิติทางสังคมและการเมือง ตามแต่เงื่อนไขบริบททางสังคม (Leach, 1997, p. xiv; Thompson, 2007, p. 183) อย่างไรก็ตามเงื่อนไขบริบทดังกล่าวไม่ได้มีความเป็นเนื้อเดียว หากแต่เกิดจากอุดมการณ์และความคาดหวังในสังคมที่มีความหลากหลายจำนวนมาก ดังนั้นงานออกแบบจึงมีนัย “ความเป็นการเมือง” (the political) อยู่เสมอ (Charoensin-O-Larn, 2008, pp. 115-117) และเมื่อมองสถาปัตยกรรมในฐานะ “เครื่องมือ” (instrument) เพื่อบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง สถาปัตยกรรมยังมีบทบาทในฐานะผลิตผลและสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดีในการประกอบสร้างความทรงจำ สถาปัตยกรรมจึงเป็น “ตัวบท” (text) ในตัวของมันเอง ที่มนุษย์สามารถตีความอุดมการณ์เบื้องหลังสถาปัตยกรรมเหล่านั้นว่ามีมิติทาง “บริบท” (context) อย่างไร (ณัฐวดี อัครโกวิทวงศ์, เพิ่งอ้าง: 80)

พระตำหนักเขาค้อ เป็นพระตำหนักที่ตั้งอยู่ที่เขาย่า ตำบลสะเดาะพง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สูงจากระดับน้ำทะเล 1,100 เมตร ผู้ริเริ่มประสานงานการก่อสร้างคือ พล.อ. พิจิตร กุลละวณิชย์ ผู้ออกแบบคือ หม่อมหลวงตรีทศยุทธ เทวกุล วิศวกร คือ ดร.รชฏ กาญจนวนิชย์ ผู้ควบคุมการก่อสร้างคือ พ.ต. ชีรวัฒน์ สวามิสวัสดิ์ ใช้งบประมาณการก่อสร้าง 26 ล้านบาท โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการแต่จัดสร้างโดยงบประมาณสนับสนุนจากข้าราชการ ตำรวจ ทหาร ใช้ระยะเวลาในการก่อสร้าง 7 เดือน และเปิดเมื่อวันที่

25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 เหตุผลในการสร้างพระตำหนักฯ คือความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและเป็นอนุสรณ์สถานการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นที่ทรงงาน และแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ (<http://www.khaoko.com>)

จากที่กล่าวว่าเหตุผลในการสร้างพระตำหนักฯ คือความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและเป็นอนุสรณ์สถานการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นที่ทรงงาน และแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ (<http://www.khaoko.com>) จึงถือได้ว่าเป็นการอธิบายบริบทเบื้องหลัง ทว่าไม่ได้อธิบายลึกไปถึงนัยทางอุดมการณ์ หรืออำนาจที่เป็นเชิงการเมืองแต่อย่างใด พระตำหนักฯจึงให้ภาพของ “ความไม่เป็นการเมือง” (apolitical) ทั้งที่จริงแล้วหากยึดตามทฤษฎีที่กล่าวข้างต้นนั้นสถาปัตยกรรมใด ๆ มี “ความเป็นการเมือง” (the political) อยู่เสมอ การวิจัยความเป็นการเมืองของพระตำหนักฯจึงเป็นการเปิดขอบฟ้าองค์ความรู้ทั้งด้านการเมืองการปกครองทั้งระดับชาติ และระดับพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบใหม่ที่สามารถสรรสร้างภูมิปัญญาให้แก่ท้องถิ่น ยังเป็นการรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรอีก รวมถึงสามารถเป็นแนวทางการศึกษาและบูรณาการเข้ากับ วิชาสัตยวิทยาและสถาปัตยกรรมทางการเมือง ที่สาขาวิชารัฐศาสตร์จะเปิดสอนในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามายาคติของพระตำหนักเขาค้อ
2. เพื่อเปิดเผยความเป็นการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการเปิดขอบฟ้าองค์ความรู้ทั้งด้านการเมืองการปกครองทั้งระดับชาติ และระดับพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบใหม่ที่สามารถสรรสร้างภูมิปัญญาให้แก่ท้องถิ่น ยังเป็นการรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

บทที่ 2

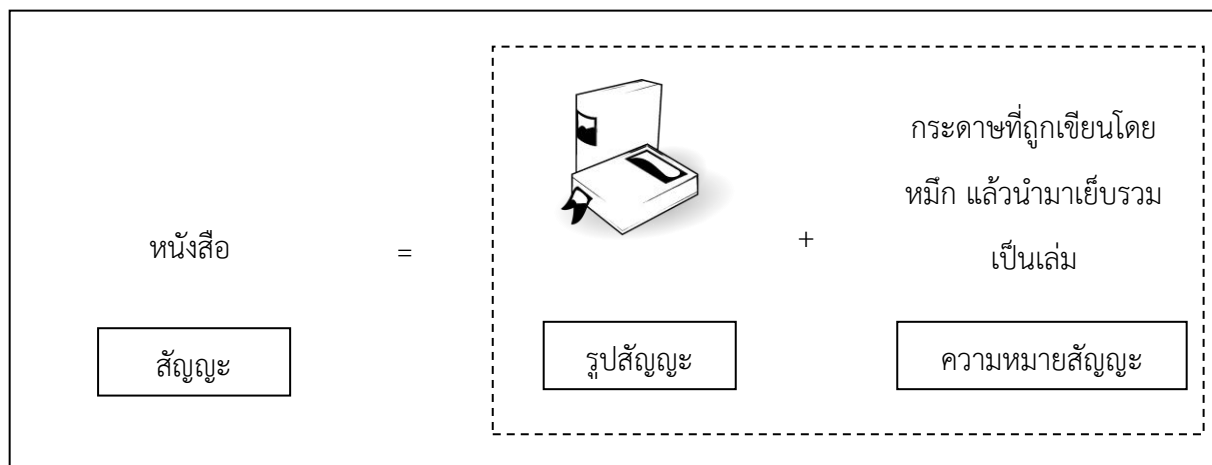
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สัณวิทยา

สัณวิทยาเป็นวิธีวิทยาทางภาษาศาสตร์ตระกูลโครงสร้างนิยม (structuralism) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนักปรัชญาฝรั่งเศสคือ โรลองด์ บาร์ธ (Roland Barth) อย่างไรก็ตามการจะเข้าใจสัณวิทยาต้องย้อนไปอธิบายถึงวิธีวิทยาที่เรียกว่า “สัณศาสตร์” (semiotics) ก่อน

ต้นศตวรรษที่ 20 ราว ค.ศ. 1906 – 1911 แฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) นักภาษาศาสตร์ชาวสวิสพยายามเสนอแนวทางการวิเคราะห์ภาษารูปแบบใหม่ โดยเชื่อมโยงความคิดของมนุษย์ ภาษาของมนุษย์ และโลกภายนอกของมนุษย์เข้าด้วยกัน เดอ โซซูร์เสนอทฤษฎีว่ามนุษย์รับรู้สรรพสิ่งด้วยภาษา ดังนั้นสรรพสิ่งนั้นเรียกว่าคือ “สัณญะ” (sign) ที่มนุษย์ใช้รับรู้โลกภายนอกผ่าน “ระบบสัณลักษณ์” (signal) สัณญะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ รูปสัณญะ (signifier) ซึ่งเป็นภาพประทับของสรรพสิ่งในความคิดของมนุษย์ เป็นร่องรอยประทับ (imprint) ของภาพและเสียงที่อยู่ที่สมองซึ่งเป็นลักษณะของนามธรรม และส่วนที่ 2 คือ ความหมายสัณญะ (signified) คือความหมายของสรรพสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อยามรูปสัณญะ เมื่อมนุษย์ต้องการเข้าใจสรรพสิ่งจะเข้าใจผ่านสัณญะเสมอ และเมื่อมีการใช้สัณญะตัวใด สัณญะนั้นจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วน คือรูปสัณญะและความหมายสัณญะที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (de Saussure, 1983) สัณญะวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิถีชีวิต อันได้แก่การกำเนิด การเจริญ การเปลี่ยนแปลงและการสูญสลายของสัณญะใดๆ รวมทั้งวิเคราะห์กฎที่อยู่เบื้องหลังวิถีชีวิตของสัณญะดังกล่าว กล่าวในอีกทางหนึ่งสัณญะวิทยาคือการอธิบายว่าสัณญะถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากอะไรและกฎเกณฑ์ใดที่ควบคุมการทำงานของสัณญะนั้น กฎเกณฑ์ที่ควบคุมการทำงานของสัณญะทำให้เกิดการรวมตัวกันระหว่างรูปสัณญะและความหมายสัณญะคือ วัฒนธรรม (cultural convention) ซึ่งสมมุติขึ้นจึงไม่มีเหตุผลสากลที่ลอยอยู่โดด ๆ (de Saussure, 1974)

ความหมายสัณญะที่ถูกเลือกเกิดจากความหมายของสัณญะอื่นๆที่ไม่ถูกเลือก และความหมายของสัณญะที่ถูกจัดรวมเกิดจากความสัมพันธ์ของสัณญะหนึ่งๆ กับสัณญะอื่นๆ ที่ก่อนหลังหรือที่ปรากฏรวมอยู่ในโครงสร้างเดียวกัน การเลือก-ไม่เลือกและการจัดรวมจึงเป็นการประกอบสร้างความหมายซึ่งสามารถอธิบายได้ดังรูป

รูปที่ 1 สัญศาสตร์ของ เดอ โซซูร์

ชาร์ล แซนเดอร์ เพียร์ซ (Charles Sanders Peirce) มีความคิดเห็นเรื่ององค์ประกอบของสัญญาณสำหรับ ว่าเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจาก 3 ส่วน (Gottdiener, 1995) คือ

- 1) สื่อกลางหรือพาหนะที่เป็นตัวนำความคิดไปสู่จิตใจของผู้รับ เรียกว่า “ภาพตัวแทน (representment)”
- 2) ความคิดที่แปลได้จากสัญญาณ เรียกว่า “ความหมายที่ถูกแปลความ (interpretant)”
- 3) วัตถุอ้างอิง (object / referent) ที่ representment สื่อถึงในฐานะเป็นภาพตัวแทน ซึ่งอาจเป็นสิ่งของหรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจากการรับรู้ representment นั้นๆ

ภาพตัวแทนของเพียร์ซอาจเทียบได้กับรูปสัญลักษณ์ของเดอโซซูร์และนั่นก็คือความหมายที่ถูกแปลความจะใกล้เคียง กับความหมายสัญญาณ อย่างไรก็ตามความหมายที่ถูกแปลความจะรวมความหมายที่เกิดจากสัญญาณและเกิดจากตัวผู้สัมผัสสัญญาณนั้น ๆ ด้วย ความหมายที่ถูกแปลความไม่ใช่ “ตัวผู้แปลสัญญาณ” แต่เป็น “ผลสัญญาณที่สัมผัสเข้ากับผู้แปล” ความหมายที่ถูกแปลจึงรวมเอาประสบการณ์ของผู้ใช้ที่มีต่อ “ของจริง” (object) เอาไว้ในความหมายด้วย (สรณี วงศ์เบ็ญสัจ, 2544)

กระบวนการสร้างความหมาย (signification) เป็นผลรวมจากการประสบการณ์ในโลกแห่งวัตถุและกระบวนการทางสมองที่ทำงานร่วมกัน องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน องค์ประกอบตัวหนึ่ง สามารถเปลี่ยนไปอยู่สถานะขององค์ประกอบตัวอื่นได้อย่างอิสระโดยขึ้นอยู่กับ

สถานการณ์ (circumstances) สัญญะหนึ่งแปรไปสู่อีกสัญญะหนึ่ง และกระตุ้นให้เกิดสัญญะอื่นๆ ตามมา กลายเป็นกระแสของเครื่องหมายและความหมายที่ไหลต่อเนื่องกันไปอย่างไม่จบสิ้น เพียร์ซได้จัดแบ่งสัญญะออกเป็น 3 ประเภทตามความสัมพันธ์ของสัญญะกับของจริงที่ถูกแทนที่ ได้แก่

- 1) รูปเหมือน (Icon) สัญญะที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับของจริง (resemblance) เช่น ภาพถ่าย แผนที่ รูปปั้น ภาพวาดภาพ ป้ายจราจร ที่เป็นรูปจำลองของ รถยนต์หรือจักรยานยนต์ คำพูดในส่วนที่เป็นการ เลียนเสียงธรรมชาติ เป็นต้น
- 2) ตัวบ่งชี้ (Index) เป็นสัญญะที่ไม่ใช่รูปเหมือนของของจริงแต่สามารถ เชื่อมโยงกับจริงแบบเป็นเหตุเป็นผลกัน (causal connection) เป็น เครื่องบ่งชี้ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น คิวไฟเป็นเครื่องบ่งชี้ว่ามีไฟไหม้ สีแดงบ่งชี้ถึงความร้อนหรืออันตราย เป็นต้น
- 3) สัญลักษณ์ (Symbol) สัญญะอันเกิดจากข้อตกลงของสังคม (social convention) และอาศัยการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น ตัวอักษร ภาษา เครื่องหมายจราจร และเครื่องหมายทางด้านคณิตศาสตร์

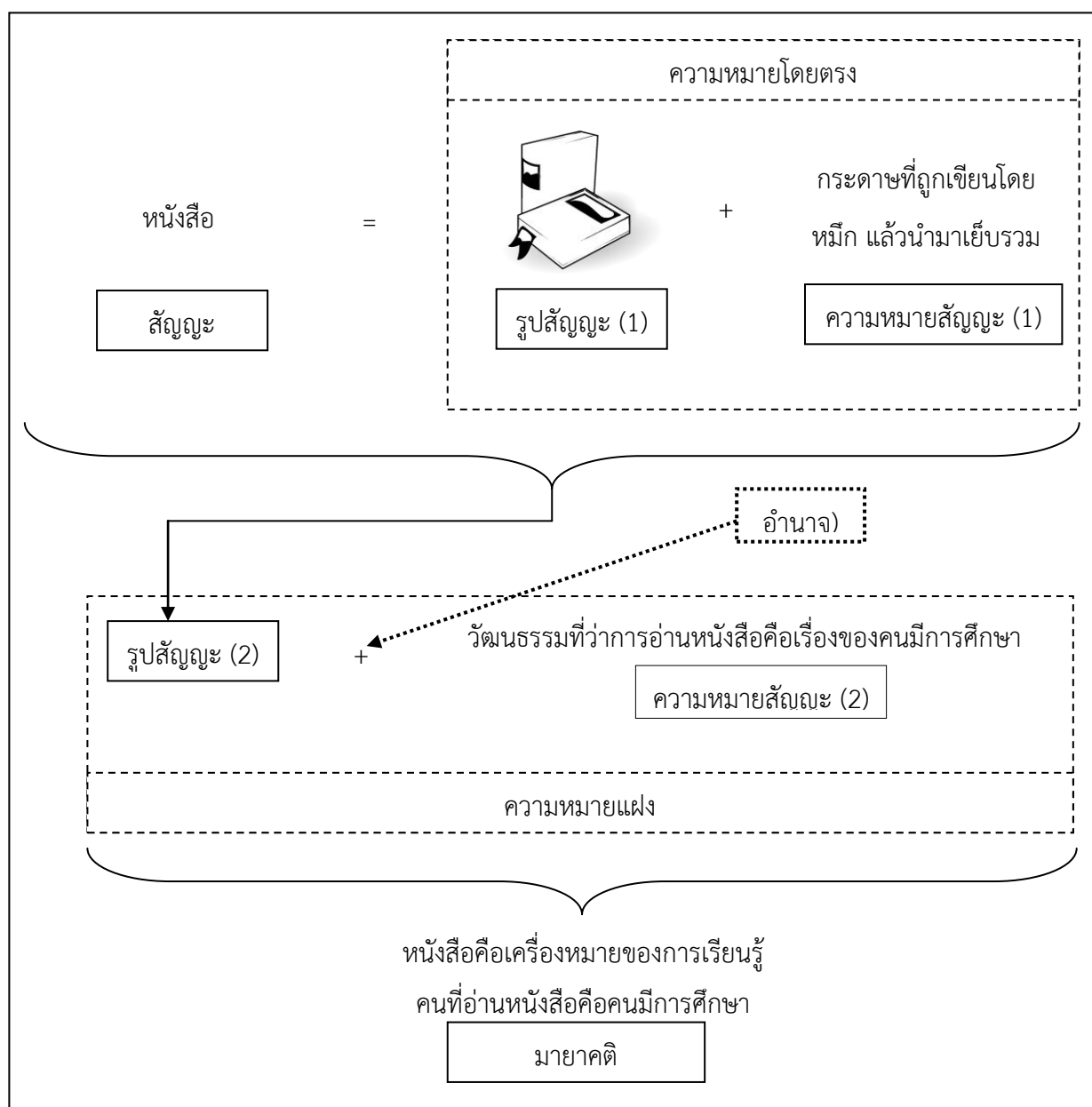
สัญวิทยา เป็นวิธีวิทยาของโรแลนด์ บาร์ธ ซึ่งพัฒนาแนวคิดของเดอ โซซูร์โดย บาร์ธเป็น นักสัญวิทยาชาวฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 เป็นนักคิดที่เริ่มนำเอาการ วิเคราะห์แบบสัญวิทยาไปใช้กับวัฒนธรรมศึกษา บาร์ธแตกต่างจากเดอ โซซูร์ และเพียร์ซตรงที่บาร์ธให้ ความสำคัญกับความหมายของสัญญะ โดยเขาเห็นว่าความหมายของสัญญะ นั้นมีอยู่ 2 ระดับ ได้แก่

- 1) ความหมายโดยตรง (denotation) เป็นความหมายสัญญะที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างเป็นภาวีสย (objective) เป็นความหมายที่ผู้ใช้เข้าใจตาม ตัวอักษร เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมา จัดอยู่ใน ลักษณะของการอธิบายหรือพรรณนา (descriptive level)
- 2) ความหมายแฝง (connotation) เป็นเป็นความหมายสัญญะระดับเกิดขึ้น จากการตีความโดยอัตวิสัย (Subjective) ความหมายแฝงจึงขึ้นอยู่กับตัว บุคคล จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ประสบมาในชีวิตหรือบริบททาง สังคมวัฒนธรรมหนึ่งๆ

สำหรับบาร์ธความหมายแฝงก่อให้เกิด “มายาคติ” (Myth) หมายถึงการที่มนุษย์สื่อความหมายด้วยความหมายแฝงที่เต็มไปด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมแต่กลับเข้าใจกันไปเองว่าเสมือนเป็นธรรมชาติ ดังกระบวนการที่ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราในสังคมนั้นล้วนมีบทบาทหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ (sign-function) กล่าวคือทุกสิ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มีระบบวัฒนธรรมเป็นรหัสหรือกฎเกณฑ์ในการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ แต่ด้วยความเคยชินหรือการอำพรางของวัฒนธรรมเราจึงมองข้ามหรือมองไม่เห็นความหมายในระดับแฝงที่สรรพสิ่งต่างๆ มีฐานะเป็นสัญลักษณ์ หรือถูกทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ และ ไปมองเห็นความหมายของสรรพสิ่งนั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติธรรมดาหรือเป็นเพียงสิ่งของเพื่อการใช้สอยเท่านั้น บาร์ธเรียกกระบวนการในการเปลี่ยนแปลง ลดทอน ปกปิด อำพราง บิดเบือนด้วยการสร้างความหมายแฝงของสัญลักษณ์ต่างๆ สังคมให้กลายเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นสิ่งปกติธรรมดา หรือเป็นสิ่งที่มีความหมายหน้าที่ในเชิงใช้สอยแคบๆ ในสังคมว่า “กระบวนการสร้างมายาคติ” และเรียกสิ่งที่เป็นผลลัพธ์ นั้นคือความคิดความเชื่อที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับโดยไม่ตั้งคำถามและเป็นการคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมในขณะนั้น หรือผลผลิตของกระบวนการนี้ว่า “มายาคติ” (alibi/doxa/myth) ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545) ชี้ว่าในระดับของภาษา ความหมายจะเกิดขึ้นจากการมีองค์ประกอบครบ 3 ส่วน คือ 1) รูปสัญลักษณ์ 2) ความหมายสัญลักษณ์ 3) สัญลักษณ์ แต่ในระดับของประสบการณ์การรับรู้ในชีวิตประจำวันมนุษย์รับรู้เห็นเพียงสองส่วน คือรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์เท่านั้นแต่จะไม่รับรู้ถึงสัญลักษณ์ เพราะสัญลักษณ์ในระดับของภาษาได้กลายเป็นรูปสัญลักษณ์ของมายาคติ ซึ่งหมายถึงมันสามารถสื่อความหมายได้เลยไม่จำเป็นต้องอาศัยการรวมตัวกันของรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์อย่างในระดับของภาษา อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีกฎข้อบังคับแต่ความหมายของสัญลักษณ์ก็ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่หรือมีความหมายอยู่เพียงระดับเดียวแต่มีการเลื่อนไหลของความหมายไปตามบริบทต่าง ๆ ด้วย จึงทำให้สัญลักษณ์หนึ่ง ๆ อาจมีความหมายได้หลายระดับหลายแง่มุม และเมื่อวิเคราะห์ในระดับที่ลึกลงไปก็จะพบ “มายาคติ” ที่เป็นส่วนประกอบสร้างทางวัฒนธรรม มายาคติทำให้วัฒนธรรมถูกรับรู้โดยไม่มีการตั้งคำถามหรือข้อสงสัยถึงที่มาที่ไปของวัฒนธรรม

โดยสรุป สำหรับบาร์ธ สรรพสิ่งในโลกนั้นไม่ใช่เพียงสัญลักษณ์ธรรมดาแบบเดอ โซซูร์ แต่มีลักษณะ “นัยแฝง” (connotation) หรือในภาษาของบาร์ธคือเป็น “มายาคติ” (myth) ซึ่งผูกพันอย่างแนบแน่นกับวัฒนธรรมที่ถูกทำให้บิดเบือนว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ บาร์ธอธิบายว่าสัญลักษณ์ใดๆ ไม่ได้ดำรงอยู่เป็นหน่วยที่อิสระ แต่ยึดโยงเป็นโครงสร้างขององครวม สัญลักษณ์จึงสื่อความหมายไม่ได้หากปราศจากโครงสร้าง การเข้าใจมายาคติต้องเริ่มจากการมองสรรพสิ่งด้วยประสาทสัมผัสซึ่งเป็นวิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) นั่นได้แก่ ลักษณะ สี น้ำหนัก ฯลฯ จากนั้นจึงพิจารณาการสื่อความหมายใหม่ใน 2

ระดับ ระดับแรกคือ “ความหมายโดยตรง” (denotation) ที่มองเห็น และ “ความหมายแฝง” (connotation) ที่ผสมผสานไปด้วยอำนาจของค่านิยม วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ประวัติศาสตร์ ดังรูป

รูปที่ 2 มายาคติของ บาร์ธ

บาร์ธเสนอว่าสิ่งที่ผลักดันทำให้เกิดมายาคติก็คืออำนาจ อำนาจทำให้มนุษย์บางคน หรือบางกลุ่มสามารถยกระดับความหมายโดยนัย ให้กลายเป็นความหมายโดยตรง หรือก็คือทำให้มายาคติกลายเป็นข้อเท็จจริง และในที่สุดทำให้การบิดเบือนความหมายโดยนัยของสรรพสิ่งนั้นๆ กลายเป็นเรื่องธรรมดา (Barthe, 1972)

2.2 การศึกษาการเมืองในสถาปัตยกรรม

นิตี เชื้อสถาปนศิริ (2544) ศึกษาความเกี่ยวข้องกับการเมืองในสิ่งที่มีลักษณะปรากฏต่อการรับรู้โดยทั่วไปว่าปราศจากความเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยพิจารณาที่ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารศาลากลาง โดยมีสมมติฐานว่าสถาปัตยกรรมของศาลากลางนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายที่เชื่อมโยงอยู่กับสภาพที่ปรากฏอยู่จริงในสังคม และสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ที่ได้ครอบครอง จากการศึกษาโดยใช้การตีความผ่านแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ที่อิงอยู่กับกรอบเศรษฐกิจการเมืองและความชอบธรรมทางการเมืองนั้น ได้ผลของการตีความลักษณะทางสถาปัตยกรรมทั้งสี่ช่วงเวลาของศาลากลางดังนี้

1. ศาลากลางช่วงแรกสื่อถึงความพยายามจากกษัตริย์สยามที่มุ่งจะสร้างความยอมรับในอำนาจแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่มีผู้ใดได้ครอบครองความหมายและความชอบธรรมทางการเมือง
2. ศาลากลางช่วงที่สองสื่อถึงผลสำเร็จในการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลางของกษัตริย์ไทยที่มีกษัตริย์เป็นผู้ควบคุมอย่างแท้จริง โดยผ่านกระบวนการการนำเสนอนโยบายทางการเมือง กษัตริย์ไทยได้ครอบครองความหมายและความชอบธรรมทางการเมือง
3. ศาลากลางช่วงที่สามสื่อถึงผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองและสร้างความเข้มแข็งให้กับอำนาจการเมืองการปกครองจากส่วนกลางที่มีที่มาจากอำนาจในการควบคุมกำลังในระบบราชการ ผู้ที่ได้รับความชอบธรรมทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจในระบบราชการ
4. ศาลากลางช่วงที่สี่สื่อถึงความชอบธรรมของระบบการเมืองที่ขึ้นอยู่กับที่มาของอำนาจทางการเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เป็นจริงมากขึ้นในทางปฏิบัติ ผู้ที่จะมีความชอบธรรมทางการเมืองได้ต้องแสดงลักษณะที่ยอมรับต่อความหลากหลายในสังคม
5. ภาพรวมจากทุกช่วงเป็นระบบราชการไทยที่พยายามแสดงตนเป็นส่วนหนึ่งของความชอบธรรมทางการเมืองโดยปรับตัวตามกระแสทางการเมืองในสังคมที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา

มาลินี คัมสุภา (2548) ศึกษาอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในยุคเริ่มต้น ว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างอนุสรณ์ความทรงจำของเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และต้องการเชื่อมโยง

การปกครองใหม่ในเชิงพื้นที่กายภาพเมืองกับพื้นที่ทางความคิดที่รัฐไทยเคยใช้งานวันชาติเป็นสื่อกลางแต่ไม่สามารถจะสร้างความต่อเนื่องหรือเชื่อมโยงความหมายได้สำเร็จ ในเวลาต่อมาพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ได้ถูกใช้จัดงานทางการเมืองในลักษณะของการสวนสนามทั้งพระราชพิธีและรัฐพิธี อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องทั้งงานวันกองทัพไทย วันกองทัพบก หรือ พระราชพิธีรัชดาภิเษก แต่ภายหลังเมื่อมีการเปิดพื้นที่ทางการเมืองสู่การเคลื่อนไหวของมวลชน อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้ถูกใช้สำหรับการชุมนุมเรียกร้องครั้งสำคัญเมื่อ พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2535 ซึ่งสร้างคำอธิบายที่เชื่อมโยงกับกระบวนการประชาธิปไตยไทยอย่างมีนัยยะสำคัญ แม้ว่าปัจจุบันจะถูกใช้เป็นพื้นที่ตกแต่งประดับเมืองหลวงในเทศกาลสำคัญอย่างต่อเนื่องก็ตาม ความหมายที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัยนั้น สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่เมืองและพื้นที่ทางการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ การที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้มีส่วนสร้างนัยยะทางการเมืองอย่างสำคัญก็เพราะว่าพื้นที่ทางการเมืองไม่เคยเปิดพื้นที่ให้ผู้คนได้แสดงเจตนารมณ์ของตนได้มากพอ

ชาตรี ประกิตนันทการ (2553) ศึกษาศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคคณะราษฎร ซึ่งถูกสร้างขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์บางอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตัวของยุคสมัย แตกต่างจากยุคสมัยทางศิลปะก่อนหน้านี้และหลังจากนั้นอย่างสิ้นเชิง จนแยกออกมาเป็นยุคสมัยทางศิลปะและสถาปัตยกรรมได้ต่างหากอีกยุคสมัยหนึ่ง ศิลปะยุคดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์บางอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตัว จนสามารถแยกออกมาเป็นยุคสมัยทางศิลปะและสถาปัตยกรรมอีกยุคสมัยหนึ่ง ทว่าแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองหลังการล่มสลายของคณะราษฎร และการกลับมาของกลุ่มอนุรักษนิยม จวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามกับแนวคิดและอุดมการณ์ของคณะราษฎรอย่างชัดเจนทำให้ศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคคณะราษฎรถูกละเลยไปในที่สุด ชาตรีชี้ว่าต้นทศวรรษ 2470 ได้มีการเสนอ แนวคิดความเป็นไทยในแง่ใหม่คือ ราษฎร (ชนชาติ) ไทยเป็นแกนหลักของชาติ หลังจากคณะราษฎรทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แนวคิดความเป็นไทยที่ว่าราษฎร (ชนชาติ) ไทยเป็นแกนหลักของชาติจึงได้รับการผลักดันจากคณะราษฎร ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีแนวคิดลัทธิชาตินิยมที่มองว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารงานของรัฐบาล ประเทศสยามไม่ใช่ของพระมหากษัตริย์เพียงผู้เดียว และการบริหารประเทศของรัฐบาลสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ส่งผลให้ประเทศประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จำเป็นต้องเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย และจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ภายใต้กฎหมายด้วยเหตุนี้แกนนำคนสำคัญของคณะราษฎรจึงพยายามที่จะนิยาม“ชาติไทย” ในความหมายใหม่ ดังเห็นได้จากคำแถลงการณ์ของคณะราษฎรซึ่งเขียนโดยนายปรีดีพนมยงค์ ในแถลงการณ์นี้ปรีดีได้ใช้คำว่า “ชาติ” ในลักษณะของความรักชาติบ้านเมืองอย่างแรงกล้า (patriotism) และมีความคิดแบบลัทธิรัฐธรรมนูญ (constitutionalism) โดยเน้นเรื่องความหลากหลายเผ่าพันธุ์หลายชน

ชาติของคนไทย และความเป็นอิสระทางการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบันของราษฎรในเขตภาคใต้ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามแนวคิดของปรีดีโน้มไปในทางที่เน้นสถาบันการเมือง เช่น ประเทศ ระบอบรัฐธรรมนูญ ฯลฯ มากกว่าเรื่อง “ชาติ” หรือ “เชื้อชาติ” นอกจากนี้ยังเห็นได้จากแนวคิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม(และหลวงวิจิตรวาทการ) ในช่วงแรกที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี(พ.ศ. 2481-2487) รัฐบาลดำเนินนโยบายชาตินิยมโดยมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้ช่วยคนสำคัญ สาระของนโยบายชาตินิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เน้นอุดมการณ์เชื้อชาตินิยม (racism) ยกย่องความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทยและเบียดขับคนเชื้อชาติจีนในไทยให้เป็น “คนอื่น” (the other) ที่ไม่ใช่ไทย เป็นชาติศัตรูของไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริม “ลัทธิผู้นำ” ที่เน้นความสำคัญของ “ท่านผู้นำ” (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ในฐานะผู้นำพา ประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้า โดยการดำเนินการปลูกฝังแนวคิด “ชาติไทย” ให้แก่ราษฎรของรัฐบาลจะผ่านกลไกทางวัฒนธรรมหลายอย่างเช่น บทละครอิงประวัติศาสตร์การประกวดเนื้อร้องเพลงชาติไทย ฯลฯ ในส่วนของสถาปัตยกรรมพบว่า สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในช่วงพ.ศ. 2475-2490 จำนวนไม่น้อยถูกสร้างขึ้นโดยมีนัยถึงแนวคิด “ความเป็นไทย/ชาติไทย” ของคณะราษฎร ดังที่ชาติรีประภิตนันทการ ได้กล่าวถึงสถาปัตยกรรมจำนวนหนึ่งที่สร้างขึ้นในช่วงเวลานี้ว่า “งานสถาปัตยกรรมคณะราษฎร” มุ่งสามารถแบ่งรูปแบบของงานออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 1 รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบทันสมัย ที่มีลักษณะร่วมกันอย่างกว้าง ๆ คือ รูปแบบสถาปัตยกรรมภายนอกจะเรียบง่าย รูปทรงเส้นสายของอาคารจะเป็นเส้นตรงแบบกล่องสี่เหลี่ยม ไม่นิยมประดับตกแต่งด้วยลวดลายใด ๆ หรือถ้ามีก็จะแสดงออกด้วยการออกแบบรูปทรงที่เล่นกับเส้นแนวตั้งหรือเส้นแนวนอน หลังคามนิยมออกแบบเป็นหลังคม “ทรงตัด” (หลังคาแบบมิดาดฟ้า) หรือไม่กี่ก่อเป็นแผงคอนกรีตขึ้นไปยังส่วนหลังคาในกรณีที่ไม่ได้ทำหลังคาทรงตัดเพื่อหลอกตาคนดูให้มองเป็นหลังคาทรงตัด เช่น ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขบางรัก ตึกแถวริมถนนราชดำเนินกลาง อาคารที่ทำการกระทรวงยุติธรรม
2. รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเครื่องคอนกรีต ที่มีลักษณะสืบทอดระเบียบวิธีการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบจารีตในอดีต แต่ตัดทอนรายละเอียดลวดลายทางสถาปัตยกรรมแบบจารีตให้เหลือเพียงเค้าโครงของเส้นกรอบนอก ลวดลายที่เหลือเป็นเพียงเส้นทางเรขาคณิตที่เรียบง่ายรูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมถูกปรับให้เป็นเส้นที่ตรงแข็งต่างจาก

รูปทรงองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมแบบจารีตที่มีความอ่อนช้อยพลิ้วไหวและเปลี่ยนวัสดุที่ก่อสร้างอาคารจากไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ตัวอย่างอาคารไทยเครื่องคอนกรีตที่คณะราษฎรสร้างขึ้น เช่น เจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุกำแพงพระบรมมหาราชวัง เจดีย์ยุทธหัตถีที่ดอนเจดีย์สถาปัตยกรรมคณะราษฎรทั้ง 2 รูปแบบนี้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นโดยมีนัยที่สะท้อนถึงอุดมการณ์เรื่อง “ความเสมอภาค” ของคนในสังคมไทย ตามแนวคิดของคณะราษฎร จึงมีลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เรียบง่ายไร้ลวดลายประดับตกแต่งใด ๆ เพื่อสื่อถึงการยกเลิกระบบฐานานุศักดิ์ในงานสถาปัตยกรรมไทย ไม่มีการแบ่งแยกรูปแบบอาคารระหว่างเจ้าไพร่ ชนชั้นปกครอง สามัญชน อาคารทุกหลังที่สร้างขึ้นแก่บุคคลฐานะต่าง ๆ มีรูปแบบที่เหมือนกันคือ เรียบง่ายเป็นแบบหิบบนผนัง ไม่มีลวดลายประดับใด ๆ หรือหากมีลวดลายก็ได้มุ่งเน้นเรื่องฐานานุศักดิ์แต่อย่างใด เป็นเพียงการประดับเพื่อความสวยงามของอาคารอาจกล่าวได้ว่างานสถาปัตยกรรมคณะราษฎรทั้ง 2 รูปแบบคือ “ภาษาภาพ” ที่คณะราษฎรใช้ในการแสดงถึงแนวคิด “ความเป็นไทย” ในลักษณะที่ทำทลาย “ภาษาภาพของความเป็นไทย” ในสถาปัตยกรรมสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งที่จะยกมากล่าวถึง ได้แก่ กรณีการสร้างเมรุเผาศพทหารฝ่ายรัฐบาลคณะราษฎรที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ปราบกบฏบวรเดช (กลุ่มทหารฝ่ายนิยมเจ้า) เมื่อพ.ศ. 2476 ซึ่งคณะราษฎรได้สร้างเมรุปลงศพนายทหารสามัญชนชั้นที่สนามหลวง ปกติแล้วเป็นพื้นที่สำหรับสร้างพระเมรุมาศในพิธีพระบรมศพและพระเมรุในพิธีพระศพของเชื้อพระวงศ์ระดับสูงเท่านั้น โดยรูปแบบแผนผังของเมรุคราวปราบกบฏบวรเดชที่คณะราษฎรให้สร้างขึ้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับแผนผังพระเมรุมาศสำหรับพระบรมศพ ต่างกันตรงที่เมรุทหารคราวปราบกบฏบวรเดชไม่มีลวดลายที่ซับซ้อนอย่างพระเมรุมาศ และส่วนยอดอาคารออกแบบเป็นหลังคมตัดแบนเรียบ ไม่มีเครื่องยอดปราสาทเหมือนพระเมรุมาศทั้งยังมีการสร้างแท่งเสาสูงด้านบนทำเป็นพานทองรองรับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ว่าการเสียชีวิตของทหารเหล่านี้เป็นไปเพื่อพิทักษ์ “ระบอบรัฐธรรมนูญ” ที่คณะราษฎรตั้งขึ้น นอกจากการใช้สถาปัตยกรรมเป็น “ภาษาภาพ” ที่ทำทลายระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แล้วยังพบอีกว่าคณะราษฎรสื่อแนวคิด “ความเป็นไทย” ของพวกตนผ่าน “ภาษาพูดภาษาเขียน” เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมที่คณะราษฎรให้สร้างขึ้น ดังกรณีของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามให้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2483 โดยอนุสาวรีย์นี้เป็น “ภาษาภาพ” ที่แฝงไปด้วยระบบสัญลักษณ์ที่เกี่ยวพันกับคณะราษฎรและการปฏิวัติ 2475 เป็นต้นว่า ปีกทั้งสองด้านของอนุสาวรีย์ที่มีความสูงและรัศมีจากศูนย์กลางอนุสาวรีย์ 24 เมตร สื่อถึงวันที่ 24 มิถุนายน ปีใหญ่ที่ฝังอยู่โดยรอบของฐานอนุสาวรีย์ที่มีจำนวน 75 กระบอก สื่อถึง พ.ศ. 2475 พระขรรค์ท้าวอยู่ตรงบานประตูป้อมที่เป็นที่ประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญจำนวน 6 เล่ม สื่อถึงหลัก 6 ประการของคณะราษฎร หรือรูปปั้นนูนรอบฐานของปีกทั้งสองนั้นก็เป็นการเล่าประวัติของคณะราษฎร รวมทั้งมี

การผลิตงานเขียนที่บอกเล่าถึงความเป็นมาของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ได้แก่ หนังสือที่ระลึกงานวันชาติ พ.ศ. 2483 ไทยปัจจุบัน

ปัญชลี กาญจนประดิษฐ์. (2553) เสนอโครงการโครงการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน พิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตยไทยโดยให้เหตุผลว่า ประเทศไทยนั้นจุดแบ่งยุคในประวัติศาสตร์คือ ปี พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นปีเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ก็เกิดสภาพความเป็นจริงที่ว่าศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบกำลังน้อยลงทุกที อันเป็นผลมาจากการที่ปฏิบัติทางการเมืองหรือนักการเมืองจำนวนไม่น้อย มีพฤติกรรมที่บ่อนทำลายความชอบธรรมของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การช่วงชิงอำนาจกันระหว่างนักการเมือง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การแสดงออกซึ่งความอหังการของนักการเมือง ส่อกลางให้เห็นว่าอาจจะทำให้ระบบที่ต่อสู้มาด้วยชีวิตและเลือดเนื้อของวีรชน ต้องลงเอยด้วยการจมปรักสู่ความวุ่นวายทางการเมืองอีกนับครั้งไม่ถ้วนและพร้อมที่จะเกิดความรุนแรงโดยใช้กำลังปราบปรามขึ้นได้เสมอ คำถามที่ว่าระบบนี้จะอยู่ได้หรือไม่และเกิดอะไรขึ้นกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา ซึ่งเป็นคำถามที่ฝังลึกอยู่ในใจของคนจำนวนไม่น้อยนั้น น่าจะมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและพยายามหาคำตอบ เพราะอย่างน้อยที่สุดก็น่าจะทำให้ปมคำถามมีความกระจ่างขึ้น ไม่มีปรากฏการณ์ทางสังคมใดที่เกิดขึ้นโดยปราศจากสาเหตุและไม่มีเหตุการณ์ทางสังคมการเมือง เศรษฐกิจเกิดขึ้นโดยไม่มีมูลฐาน การละเลยประวัติศาสตร์เป็นจุดอ่อนที่สำคัญพิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตย จึงได้นำเสนอการศึกษาการวิวัฒนาการและประวัติศาสตร์ความเป็นมาซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ให้ดีขึ้น ซึ่งหาไม่ได้จากตำราเรียนนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิด “พิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตยไทย” เพื่อเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยผลักดันและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กวัยเรียน วัยศึกษาได้เป็นอย่างดี

ชาตรี ประกิตนันทการ (2558) ศึกษางานศิลปะและสถาปัตยกรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงลักษณะเฉพาะ อุดมการณ์ สัญลักษณ์ ตลอดจนความหมายของงานศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคนี้ที่มีต่อสังคมยุคต้นรัตนโกสินทร์ โดยอาศัยชุดเอกสารชั้นต้นต่างๆ เช่น คัมภีร์ไตรภูมิโลกวิณัจฉยภคา สมุดภาพไตรภูมิพงศาวดาร ตลอดจนการลงพื้นที่สำรวจงานศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคสมัยดังกล่าว เช่น วัดพระเชตุพน วัดสระเกศ วัดพระแก้ว และวัดราชบูรณะ เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่าในยุคสมัยนี้ได้มีการยก “คติพระอินทร์” ขึ้นเป็นอุดมการณ์ใหม่ของรัฐ มีการใช้สัญลักษณ์ “ศิระแผ่นดิน” ในฐานะศูนย์กลางของโลกแทนที่ “เขาพระสุเมรุ” คตินิยมดังกล่าวได้ถูกนำเสนอผ่านรูปแบบงานศิลปะและสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ 3 ประการซึ่งแตกต่างออกไปจากรูปแบบงานศิลปะและสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลาย ประการแรก คือ คตินิยมในการสร้างระเบียงคดล้อมรอบพระอุโบสถซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในสมัยอยุธยา ประการที่สอง คือ

ความนิยมใน “คติพระอินทร์” ที่นำมาซึ่งการสร้างงานศิลปะและสถาปัตยกรรมที่ปรากฏรูปสัญลักษณ์ของพระอินทร์เป็นจำนวนมาก และประการที่สามคือ พระราชนิยมใน “พระพุทธรูปปางสมาธิ” ของรัชกาลที่ 1 แตกต่างจากคตินิยมเดิมในสมัยอยุธยาที่นิยม “พระพุทธรูปปางมารวิชัย” ผลของงานวิจัยนำมาสู่ข้อสรุปใหม่ที่ได้แย้งกับข้อเสนอดั้งเดิมในวงวิชาการทางประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เชื่อว่างานศิลปะและสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1 คือ งานศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เน้นการจำลองหรือลอกเลียนแบบงานช่างจากสมัยอยุธยาตอนปลาย

โดม ไกรปรกรณ์ และ ธนสิษฐ์ ขุนทองพันธ์ (2559) ศึกษา ความหมายทางการเมืองและความล้มเหลวของการสื่อความในงานสถาปัตยกรรมคณะราษฎร โดยอาศัยกรอบแนวคิดทางสังคมศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่ว่า สถาปัตยกรรมเป็นเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดแนวคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สร้างไปสู่คนทั่วไปผลการศึกษาพบว่า หลังจากการปฏิวัติ 2475 คณะราษฎรสร้างสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่เพื่อแสดงออกถึงแนวคิด “ความเป็นไทย” ของคณะราษฎร และลดทอนคุณค่าของแนวคิดด้วย “ความเป็นไทย” ที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อย่างไรก็ตามการปะทะแข่งขันกันจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของสถาปัตยกรรมคณะราษฎร เนื่องจากปัญญาชนฝ่ายอนุรักษนิยมสามารถสร้างวาทกรรมที่ลดทอนคุณค่าของสถาปัตยกรรมคณะราษฎรขึ้นมากดทับแนวคิด “ความเป็นไทย” ในสถาปัตยกรรมคณะราษฎรให้เลือนหายไป การสร้างสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกหรือแบบลูกผสมระหว่างสยามกับตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้กล่าวได้ว่ามีนัยทางสังคม-การเมืองแฝงอยู่ด้วย ดังชาตรี ประทีปนันทการ ได้วิเคราะห์ว่า สถาปัตยกรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกหรือลูกผสมระหว่างสยามกับตะวันตกที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำหน้าที่เป็นฉากหรือเวทีที่ใช้แสดงออกถึงความศิวิไลซ์ของประเทศสยามแก่สายตาชาวโลก โดยสถาปัตยกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่งไม่ได้ถูกใช้งานหรืออยู่อาศัยจริงแต่ถูกสร้างขึ้นเพื่ออวดฝรั่งเท่านั้น ขณะที่การสร้างสถาปัตยกรรมแบบประเพณีนิยมหรือสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบใหญ่โตองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่ละเอียดซับซ้อน เป็นการสร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงสถานะที่สูงเด่นของชนชั้นสูง หรือพูดด้วยศัพท์แสงทางวิชาการก็คือสถาปัตยกรรมแบบประเพณีนิยมเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึง “ฐานานุศักดิ์” ของชนชั้นสูงหากมองอีกด้านหนึ่งยังกล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมแบบประเพณีนิยมยังแสดงถึงคติทางศาสนาส่วนที่เกี่ยวกับสถานะของพระมหากษัตริย์และเจ้านายให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ดังพิจารณาได้จากกรณีการสร้างพระเมรุพระบรมศพและพระศพ ซึ่งรูปแบบของพระเมรุสื่อถึงเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางของจักรวาลตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการสร้างสถาปัตยกรรม “ไทยประยุกต์” ที่นำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจารีตของไทยไปสวมทับบนตึกอาคารที่มีการใช้สอยสมัยใหม่แบบตะวันตก เพื่อใช้เป็นฉากหรือเวทีที่แสดงถึงความศิวิไลซ์ของสยามให้

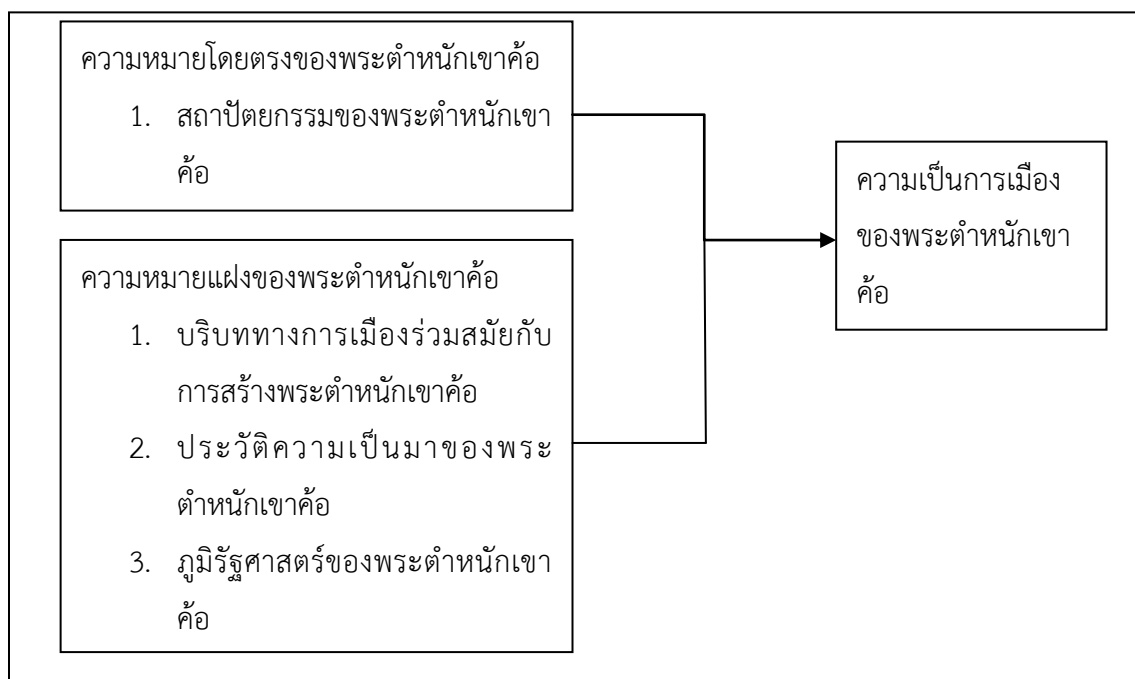
ชาวต่างชาติเกิดความรู้สึกที่ชาวไทยไม่ใช่ชาติที่ป่าเถื่อน ควบคู่ไปกับการยืนยันว่ารูปแบบศิลปะแบบจารีตของสยามมีเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความศิวิไลซ์ทัดเทียมกับรูปแบบของตะวันตกซึ่งการสร้างสถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์ถือเป็นภาพสะท้อนแนวความคิดชาตินิยมในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่น่าสังเกตคือนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 การสร้างพระราชวังและวังซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงสถานภาพอันสูงเด่นของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ลดน้อยลงมากเมื่อเทียบกับในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนใหญ่มีแต่การปรับปรุงและสร้างวังส่วนพระองค์ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้าง “บ้าน” ของสามัญชน ส่วนในสมัยรัชกาลที่ 7 ไม่มีการสร้างพระราชวังและวังในกรุงเทพฯ มีเพียงการสร้างที่ประทับของพระมหากษัตริย์และเจ้านายในพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งที่ประทับถือเป็น “บ้านส่วนตัว” ของพระมหากษัตริย์และเจ้านาย เพียงแต่เรียกว่า “วัง” ตามพระราโชิสริยยศและพระอิสริยยศเท่านั้น¹⁷ และด้วยเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในสภาวะตกต่ำ อาคารราชการในสมัยรัชกาลที่ 7 จึงถูกสร้างขึ้นบนเงื่อนไขความจำเป็น 2 ประการคือ ประหยัดงบประมาณและสร้างเสร็จในเวลาที่รวดเร็ว ทำให้อาคารราชการที่สร้างในสมัยนี้ไม่ได้ถูกตกแต่งให้วิจิตรบรรจงอย่างอาคารราชการในสมัยก่อนหน้า นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้านายและชนชั้นสูงนิยมสร้างสถาปัตยกรรมประเภทอาคารพักอาศัยแบบโรแมนติคประเภทวิลล่า หรืออาคารของเกษตรกรในชนบทของยุโรป โดยมีลักษณะเด่นคือมีหอคอยเป็นองค์ประกอบสำคัญของบ้าน รวมทั้งเริ่มนิยมก่อสร้างอาคารโดยใช้ฐานรากคอนกรีตที่แข็งแรงและใช้คอนกรีตเสริมเหล็กในการสร้างบางส่วนของอาคาร การสร้างอาคารรูปแบบวิลล่าของยุโรปอาจตีความได้ว่าชนชั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังคงสืบสานแนวทางการแสดงออกถึงแนวคิด “ความเป็นไทย” ที่ชี้ว่าชนชั้นสูงมีความศิวิไลซ์ต่างจากประชาชนทั่วไป ในขณะที่รูปแบบการก่อสร้างอาคารด้วยคอนกรีตจะถูกคณะราษฎรนำไปใช้ในการสร้างสถาปัตยกรรมที่มิใช่ทำทาสสถาปัตยกรรมสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดังจะได้กล่าวต่อไป

ศุภชัย เจริญศักดิ์วัฒนา (2560) ศึกษาสถาปัตยกรรมทางการเมืองไทยก่อนการรัฐประหาร 19 กันยา 49 โดยเชื่อว่าการจะเข้าใจปรากฏการณ์สถาปัตยกรรมร่วมสมัยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49 และรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 57 จำเป็นต้องย้อนไปพิจารณาสถาปัตยกรรมสำคัญก่อนรัฐประหาร 19 กันยา 49 ซึ่งก็คือศาลหลักเมืองกระบวนการสร้าง/รื้อสร้าง/บูรณะ/สมโภชศาลหลักเมืองตามเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง นับแต่ก่อนการรัฐประหาร 19 กันยา 49 และเรื่อยมาจนภายหลังการรัฐประหารก็ตาม ได้ทำให้ศาลหลักเมืองกลายเป็นสัญลักษณ์ของการแผ่ขยายอำนาจการปกครอง “ส่วนภูมิภาค” อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของรัฐบาลกรุงเทพ ฯ แม้ว่าจะมีเนื้อหาหรือคำของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอยู่ในตัวศาลหลักเมืองนั้น ๆ ก็ตาม ความภูมิใจในความเป็น “ท้องถิ่น” ของตนได้ถูก

เคลือบคลุมด้วยอำนาจปกแผ่ของ "ส่วนกลาง" (ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในแง่หนึ่ง การรัฐประหาร 19 กันยา 49 การรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 57 ตลอดจนการชนะประชามติร่างรัฐธรรมนูญเมื่อ 7 สิงหาคม 2559 ที่ผ่าน มา ก็คือความสำเร็จของอำนาจการปกครองจาก "ส่วนกลาง" ที่สามารถครอบงำทำท้องถิ่นให้เชื่อง กลายเป็น "ภูมิภาค" ผู้ขึ้นต่อรัฐบาลกรุงเทพ ฯ ยึดอำนาจที่กรุงเทพ ฯ ก็สามารถยึดกุมได้ทั้งแผ่นดินด้วย เครือข่ายของการบริหารงานภูมิภาค) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็ว่า กระบวนการที่กระทำต่อสถาปัตยกรรม ศาลหลักเมืองตามเมืองต่าง ๆ คือการประกาศชัยชนะของกรุงเทพ ฯ ที่ทำให้กรุงเทพ ฯ เป็นศูนย์กลาง และเมืองอื่น ๆ กลายเป็นภูมิภาค/กลายเป็นบ้านนอก เมื่อท้องถิ่นกลายเป็นส่วนภูมิภาค กลายเป็นบ้าน นอกของกรุงเทพ ฯ การเข้าใจศาลหลักเมืองที่กรุงเทพ ฯ จึงน่าจะช่วยให้เข้าใจถึงความเป็นไปทางการเมือง ของทั้งประเทศได้

โดยสรุปสถาปัตยกรรมเกี่ยวข้องกับการเมือง มีนัยแฝงถึงการเมืองได้ เพราะ สถาปัตยกรรมเชื่อมโยงอยู่กับสภาพที่ปรากฏอยู่จริงในสังคม และสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ ที่ได้ครองอำนาจ สถาปัตยกรรมสามารถถูกใช้ในการสร้างความจริงผ่านการสร้างความทรงจำร่วมต่อ เหตุการณ์ทางสังคมหรือทางการเมืองที่เกิดขึ้น ซึ่งรัฐหรือผู้มีอำนาจเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่ควรถูกจดจำ เพราะสนองตอบต่ออำนาจบางอย่างที่รัฐหรือผู้ปกครองมองว่าจำเป็นต่อการปกครอง หรืออาจเป็น สัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์บางอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตัวของยุคสมัย การเข้าใจมิติต่างๆของ สถาปัตยกรรมโดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมสามารถเข้าใจถึงความเป็นไป ทางการเมืองได้

2.3 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

รูปที่ 3 กรอบการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีวิทยา

การวิจัยเรื่องสัญลักษณ์วิทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อใช้วิธีวิทยาแบบสัญลักษณ์วิทยา (semiology) ในการอ่านวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตัวบท (text) ได้แก่ พระตำหนักเขาค้อ เพื่อมองหาคำความหมายโดยตรงที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อ
2. บริบท (context) ได้แก่ บริบททางการเมืองร่วมสมัยกับการสร้างพระตำหนักเขาค้อ ประวัติความเป็นมาของพระตำหนักเขาค้อ และภูมิรัฐศาสตร์ของพระตำหนักเขาค้อ

3.2 สนามของการวิจัย

สนามการวิจัยเรื่องสัญลักษณ์วิทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อแบ่งเป็น 2 สนาม ได้แก่

1. สนามตัวบท (text) ได้แก่ สถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อที่ปรากฏในสื่อต่างๆ เช่น รูปถ่ายในเอกสาร เว็บไซต์ รวมถึงรูปถ่ายจากการลงพื้นที่ภาคสนาม
2. สนามบริบท (context) ได้แก่ เอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมพื้นที่ภาคสนาม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่องสัญลักษณ์วิทยาทางการเมืองของพระตำหนักเขาค้อในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 เรียกว่า การเก็บข้อมูลเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ เป็นการศึกษาดูเอกสารตำรา หนังสือวิชาการ เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง การเมืองกับงานสถาปัตยกรรม รวมถึงการวิจัยเชิงสัญลักษณ์
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 เรียกว่า การเก็บข้อมูลภาคสนามปฐมภูมิเพื่อถ่ายรูปพระตำหนักเขาค้อ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษามายาคติของพระตำหนักเขาค้อ และเพื่อเปิดเผย
 ความเป็นการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ ซึ่งผู้วิจัยขอรายงานผลการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ความหมายโดยตรงของพระตำหนักเขาค้อ

1. สถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อ

พระตำหนักประกอบด้วยอาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวน มีเรือนข้าราชการบริพาร
 เป็นส่วนเชื่อมต่อกับพระตำหนัก อาคารมีลักษณะโค้ง 2 ชั้น ชั้นบนมี 2 ห้องใหญ่ ซึ่งเป็นห้องบรรทมของ
 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระ
 พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ชั้นล่างประกอบด้วย ห้องพระราชทาน
 เลี้ยง ซึ่งมีห้องครัวอยู่ทางด้านหน้า , ห้องเสวย , ห้องเข้าเฝ้า และห้องโถงใหญ่

ชั้นล่างยังเป็นเคยห้องบรรทมของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระ
 กนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้า
 ฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี บริเวณ ด้านหน้าพระตำหนัก
 มีสวนหย่อม และแปลงไม้ดอกไม้ลักษณะเป็นวงกลม ณ จุดศูนย์กลางของวงกลมเป็นที่ตั้งของเสาธงมหาราช มี
 ความสูง 60 เมตร ซึ่งสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสฉลองครบพระชนมายุครบรอบ 60 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระ
 พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9
 (<https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/2740>)

รูปที่ 1 ด้านหน้าพระตำหนักเขาค้อ เห็นเสาธงด้านหน้าและเฉลียงทางเดินด้านซ้ายมือ

รูปที่ 2 ด้านหน้าพระตำหนักเขาค้อ ถ่ายจากภายในแปลงดอกไม้

รูปที่ 3 เกลียงทางเดิน

รูปที่ 4 เกลียงทางเดิน

รูปที่ 5 พระตำหนักเขาค้อจากมุมสูง เห็นเสาธงในสวนวงกลม
ที่มา: <https://pantip.com/topic/35873281>

รูปที่ 5 พระตำหนักเขาค้อจากมุมสูง เห็นความสูง 60 เมตรของเสาธง
ที่มา : <https://pantip.com/topic/33952623>

ตั้งแต่ ชาติรี ประกิตนันทการ (2553) กล่าวว่าสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในช่วง พ.ศ. 2475-2490 จำนวนไม่น้อยถูกสร้างขึ้นโดยมีนัยถึงแนวคิด “ความเป็นไทย/ชาติไทย” ของคณะราษฎรที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบทันสมัย ภายนอกจะเรียบง่าย รูปทรงเส้นสายของอาคารจะเป็นเส้นตรงแบบกล่องสี่เหลี่ยม ไม่นิยมประดับตกแต่งด้วยลวดลายใด ๆ หรือถ้ามีก็จะแสดงออกด้วยการออกแบบรูปทรงที่เล่นกับเส้นแนวตั้งหรือเส้นแนวนอน หลังคามียอดแบบเป็นหลังคม “ทรงตัด” (หลังคาแบนแบบมีดาตฟ้า) หรือไม่กี่ก่อเป็นแผงคอนกรีตขึ้นไปยังส่วนหลังคา เครื่องคอนกรีต ที่มีลักษณะสืบทอดระเบียบวิธีการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบจารีตในอดีต แต่ตัดทอนรายละเอียดลวดลายทางสถาปัตยกรรมแบบจารีตให้เหลือเพียงเค้าโครงของเส้นกรอบนอก ลวดลายที่เหลือเป็นเพียงเส้นทางเรขาคณิตที่เรียบง่าย ไม่มีการแบ่งแยกรูปแบบอาคารระหว่างเจ้า ไพร่ ชนชั้นปกครอง สามัญชน อาคารทุกหลังที่สร้างขึ้นแก่บุคคลฐานะต่าง ๆ มีรูปแบบที่เหมือนกันคือ เรียบง่ายเป็นแบบหีบขนมปัง ไม่มีลวดลายประดับใด ๆ หรือหากมีลวดลายก็ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องฐานานุศักดิ์แต่อย่างใด

หากพิจารณาสถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อจะพบว่าแม้ไม่ได้สร้างขึ้นในยุคสถาปัตยกรรมคณะราษฎร ทว่าการที่พระตำหนักเขาค้อเป็นอาคารคอนกรีตทรงเหลี่ยมรูปทรงเล่นกับเส้นแนวตั้ง เส้นแนวนอน มีหลังคาทรงตัด รูปแบบโดยรวมทั้งตัวอาคารและบริเวณรายรอบเป็นรูปทรงเรขาคณิต ไม่มีการแบ่งแยกรูปแบบอาคารระหว่างเจ้า ไพร่ ชนชั้นปกครอง สามัญชน อาคารทุกหลังที่สร้างขึ้นแก่บุคคลฐานะต่าง ๆ มีรูปแบบที่เหมือนกันคือ เรียบง่ายเป็นแบบหีบขนมปัง มีเพียงทางเดินเฉลียงที่แยกพื้นที่ส่วนพระองค์กับส่วนข้าราชการเท่านั้น

พระตำหนักเขาค้อจึงมีความพิเศษเมื่อเทียบกับพระตำหนักอื่นๆ ดังรูปที่ 6 – 12 จะพบว่าพระตำหนักที่สำคัญอื่นๆ ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกหรือลูกผสมระหว่างสยามกับตะวันตกที่นำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจารีตของไทยไปผสมทับบนตึกอาคารที่มีการใช้สอยสมัยใหม่แบบตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยรัชกาลที่ 6 มีเพียงพระตำหนักหนองประจักษ์ที่แสดงให้เห็นสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งมีลักษณะเป็น “บ้านส่วนตัว” ของพระมหากษัตริย์และเจ้านาย ดังรูป

รูปที่ 6 พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 7 พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 8 พระตำหนักสิริยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 8 พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จ.เชียงใหม่

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 9 พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จ. สกลนคร

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 10 พระตำหนักหนองประจักษ์ จ. อุตรธานี

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 11 พระตำหนักหนองประจักษ์ จ. สงขลา

ที่มา: <http://www.gangbeauty.com/topic/106002>

รูปที่ 12 พระตำหนักหนองประจักษ์ จ. สงขลา

ที่มา: <http://www.thailandsusu.com/webboard/index.php?topic=221773.0>

4.2 ความหมายแฝงของพระตำหนักเขาค้อ

1.บริบททางการเมืองร่วมสมัยกับการสร้างพระตำหนักเขาค้อ

พื้นที่เขาค้อเป็นสนามรบสำคัญในยุคสงครามเย็น ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) เข้าแทรกซึมมาจากแนวชายแดนด้านทิศเหนือ และได้ยึดเอาภูหินร่องกล้า เป็นที่มั่น หลังจากนั้น ผกค. ได้ขยายงานรุกเข้าเขาค้อ เพื่อเตรียมสถาปนาเขาค้อให้เป็นฐานที่มั่นในการรุกต่อไป เขาค้อก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ถูกมองว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ ผกค. ทำการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่แล้วเป็นป่าทึบและภูเขา สภาพภูมิประเทศที่เป็นป่ารกทึบสูงชันยากต่อการตรวจการณ์ทางอากาศและทาง พื้นดิน นอกจากนี้ตามเทือกเขาต่าง ๆ ยังมีถ้ำอยู่มากมายเหมาะสำหรับเป็นที่หลบซ่อนและสะสมอาวุธ เสี่ยงไว้เป็นอย่างดี โดยบริเวณที่ราบลุ่มเชิงเขาค้อ เขาค้อ เขาย่า ยังเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงเล็งเห็นว่าเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ในการที่จะเข้ามาเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ และทำสงครามกองโจร เพื่อปฏิบัติยึดอำนาจรัฐบาลทำให้การบุกเข้าโจมตีของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปได้ง่าย

การสู้รบนั้นเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี 2508 โดย ผกค.นั้นได้บุกเข้ามายึดเอาพื้นที่บริเวณภูหินร่องกล้าเป็นฐานที่มั่น และทำการปะทะกับเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ กลุ่ม ผกค. ถือเอาวันที่ 20 พฤศจิกายน 2511 เป็นวันเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยพวกเขาเรียกวันนี้ว่า “วันเสียงปืนแตก” โดยการบุกเข้าโจมตีหมู่บ้านเล่าล้อ ผลของการโจมตีในครั้งนี้ กลุ่ม ผกค. ได้รับชัยชนะ พวกเขาสามารถยึดอาวุธของเจ้าหน้าที่ไปได้บางส่วน กลุ่ม ผกค. นั้นใช้เวลาเพียงแค่ 2 ปีในการกล่อมชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเผ่าให้เข้าร่วมด้วย

พ.ศ. 2511 ผกค. ได้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตรอยต่อ 3 จังหวัด คือ พิษณุโลก เลย เพชรบูรณ์ โดยมีสหทัยดิ่งเป็นหัวหน้าในการเข้ามาปลุกระดมมวลชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นราษฎรชายไทยภูเขาเผ่าม้ง รวม 9 หน่วย คือหน่วยสหทัยสมหวัง หน่วยสหทัยคำเพชร หน่วยสหทัยชู หน่วยสหทัยพิชัย หน่วยสหทัยสด หน่วยสหทัยทัด หน่วยสหทัยเจริญ หน่วยสหทัยรวม และ หน่วยสหทัยชีวา วันที่ 20 พฤศจิกายน 2511 ผกค. จำนวนหนึ่งนำโดยสหทัยพิชัย ได้จัดกำลังเข้าโจมตีอาสนาศัมครคุ้มครองหมู่บ้าน บ้านห้วยทรายเหนือ และได้ประกาศให้วันนั้นเป็นวันเสียงปืนแตกทำให้เจ้าหน้าที่บาดเจ็บเสียชีวิต หลายนาย และ ผกค. ยังได้ยึดอาวุธยุทโธปกรณ์ไปได้บางส่วน จากนั้นยังคงส่งกำลังเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการของฝ่ายรัฐบาลหลายครั้ง ทำให้มวลชนส่วนใหญ่เกรงกลัวอิทธิพล ผกค. ประกอบกับการโฆษณาชวนเชื่อของผู้ก่อการร้าย ทำให้มวลชนอพยพเข้าไปอยู่ในป่า ร่วมเป็นสมัครพรรคพวกกับ ผกค. และได้จัดตั้งสำนักอำนาจรัฐขึ้นมา

กลางปี 2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มดังกล่าว ได้จัดตั้งทหารหลัก โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 มีหน้าที่รับผิดชอบ บริเวณภูหินร่องกล้า ภูชี้แก้ว และบ้านทับเบิก ชุดที่ 2 มีหน้าที่รับผิดชอบ บริเวณเขาค้อ ชุดที่ 3 มีหน้าที่รับผิดชอบ บริเวณที่ราบของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแต่ละชุดจะเปิดโรงเรียนการเมือง การทหาร

ผกค. กลุ่มเขาค้อ มีชื่อรหัสเขตงานว่า เขต ข.33 ปฏิบัติงานด้านการเมือง การทหาร ครอบคลุมพื้นที่ อ.หล่มสัก อ.เมือง อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ อ.เนินมะปราง รวมทั้งพื้นที่บางส่วนของ อ.นคร

ไทย จ.พิษณุโลก ผกค. กลุ่มเขาค้อ มีฐานที่มั่นประกอบด้วยสำนักอานาจารัฐ โรงเรียนการเมืองการทหาร สำนักพลเสนายร้อยพลาธิการ สำนักทหารช่าง สำนักเคลื่อนที่กองร้อยทหารหลัก 515 กองร้อยทหารหลัก 520 พยาบาลเขตและคลังเสบียง อาวุธ รวมทั้งหมู่บ้านปลดปล่อยในอิทธิพล คือ บ้านภูชัย บ้านแสงทอง หลักชัย ชิงชัย กล้าบุก หุ่งแดง รวมพลัง รวมสู้ ต่อสู้ (ไม่ปรากฏในแผนที่เพราะเป็นที่จัดตั้ง) ฐานที่มั่นและหมู่บ้านในอิทธิพลเหล่านี้ กระจายอยู่ตามเทือกเขาต่าง ๆ บริเวณบ้านหนองแม่นา สะเดาะพง เขาค้อ เขาย่า เขาหลังถ้ำ รวมพื้นที่ฐานที่มั่น ผกค. ประมาณ 50 ตร.กม.

เมื่อ 20 พ.ย. 2511 ผกค. กลุ่มเขาค้อประกาศวันเสี่ยงปีนแตก ด้วยการเข้าโจมตีหมู่บ้านเล้า ลือ มีเจ้าหน้าที่บาดเจ็บล้มตายและ ผกค. ได้ยึดอาวุธยุทโธปกรณ์บางส่วน จากนั้นได้โฆษณาชวนเชื่อชาวเขาเผ่าม้ง บริเวณนี้ว่าเจ้าหน้าที่จะทำการแก้แค้นด้วยการกวาดล้างและฆ่าชาวเขาทุกคน จึงเป็นเหตุให้ชาวเขาเหล่านี้เกิดความหวาดกลัวต่างพากันอพยพเข้าร่วมเป็น สมัครพรรคพวกกับ ผกค. กลุ่มเขาค้อเป็นต้นมา เมื่อ ผกค. กลุ่มเขาค้อ มีกำลังแข็งแรงแธิพลครอบคลุมชาวเขาประมาณ 3,000 คน เหล่านี้ไว้ได้ทั้งหมด ประมาณปี 2513 ผกค. ได้จัดตั้งกองร้อยเคลื่อนที่เร็ว 515 และกองกำลังติดอาวุธ 511 นั้นมีหน้าที่เขตรับผิดชอบ

การที่ช่วง พ.ศ. 2513 กลุ่ม พคท. นั้นมีสมาชิกเป็นจำนวนกว่า 3,000 คน จนกลายเป็นเมืองย่อมๆ โดยกลุ่ม พคท. นั้นจัดระบบการปกครองอย่างเป็นระเบียบในอาณาเขตของตนจนเรียกได้ว่าพื้นที่ในแถบเขาค้อนั้นเป็นดินแดนอีกหนึ่งดินแดนที่ไม่ได้ขึ้นตรงต่อรัฐบาลไทย การต่อสู้ระหว่างรัฐและกลุ่ม พคท. นั้นกินเวลาร่วม 15 ปี นับตั้งแต่วันเสี่ยงปีนแตก ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมากจากความที่ทั้งสองฝ่ายนั้นมีอุดมการณ์และแนวคิดที่ต่างกัน เหตุการณ์ทั้งหมดเริ่มคลี่คลายในปี 2523 หลังจากรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ออกคำสั่ง 66/23 เพื่อนิรโทษกรรมให้กับผู้ที่เข้าร่วมกับ พคท. ทั้งหมด เพื่อหวังยุติสงครามครั้งนี้ซึ่งก็ส่งผลให้มีผู้กลับใจยอมวางปืนและออกจากป่ามามอบตัวเจ้าหน้าที่ จนทำให้อำนาจของ พคท. นั้นเริ่มอ่อนแอลงในที่สุดอีก 2 ปีต่อมา พคท. จึงตกลงเจรจาที่จะยอมวางอาวุธ ส่งผลให้สงครามระหว่างรัฐและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจบสิ้นลง โดยวันที่ 20 มกราคม 2524 - 19 กุมภาพันธ์ 2524 ยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 1 ของรองอำนวยการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 1617 ก็สามารถเผด็จศึกและยึดเขาค้อได้สำเร็จ แล้วยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 2 ก็ตามในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2524 - 10 เมษายน 2524 ผลการปฏิบัติงานสามารถกวาดล้างและทำลายฐานที่มั่นของ ผกค. ได้สำเร็จ แต่อิทธิพลที่ยังคงหลงเหลืออยู่ทำให้ต้องเปิดยุทธการหักไฟขึ้นตามด้วย ยุทธการผาเมืองเกรียงไกรที่หมายบริเวณภูซัด ภูเมียง ทำให้ฝ่ายเราสามารถเข้ายึดพื้นที่ได้สำเร็จ มีมวลชนเข้ามามอบตัวเป็นผู้พัฒนาชาติไทยเป็นจำนวนมาก

กองพันทหารม้าที่ 28 ค่ายพ่อขุนบางกลางหาว กองพลทหารม้าที่ 1 (ม.พัน 28 พล.ม.1) จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกองทัพบก ฉบับ(เฉพาะ)ที่ 221/31 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2531 เพื่อเสริมสร้างกำลังรบให้กองพลทหารม้าที่ 1 มีความสมบูรณ์ตามโครงสร้างการจัดหน่วย กองพลทหารม้ามาตรฐานเป็นกองพันทหารลาดตระเวนตาม อัตราการจัดยุทโธปกรณ์(อจย.) 17-55 รถสายพาน โดยกำหนดเป็นหน่วยขึ้นตรงของกองพลทหารม้าที่ 1 จ.เพชรบูรณ์ ปัจจุบันได้รับมอบหมายจากกองพลทหารม้าที่ 1 ให้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่เขาค้อ รวมถึงพระตำหนักเขาค้อ

การที่แต่เดิม เนื่องจากรัฐบาลกับกลุ่มคอมมิวนิสต์มีการสู้รบกันมาอย่างยาวนานในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ พิชณุโลก เลย และเพชรบูรณ์ สูญเสียกำลังและไพร่พล รวมถึงมีคนล้มตายจำนวนมาก ดังนั้น กองทัพภาคที่ 3 จึงต้องการ “เผด็จศึก” ให้ได้ ด้วยการเปิด “ยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 1” โดยขับไล่กลุ่มคอมมิวนิสต์ออกจากเขาค้อได้ ภายใต้การยิงสนับสนุนจากฐานสมเด็จ ฐานสมเด็จเป็นฐานยิงของ พัน.ป.3404 จากนั้นได้มีฐานปืนใหญ่ย้ายขึ้นมาบนเขาค้อหรือฐานยิงสนับสนุนอิทธิในปัจจุบัน โดยได้ทำการเคลื่อนย้ายปืนใหญ่จากฐานสมเด็จขึ้นเขาค้อ โดยมีการ เปิด “ยุทธการผาเมืองเผด็จศึก 2” โดยทำการเคลื่อนย้ายปืนใหญ่ 155 มม. จำนวน 1 กระบอก และอาวุธอื่น ๆ ไปตั้งยิงเมื่อวันที่ 17 ก.พ.24 ฐานยิงเขาค้อแห่งนี้ สามารถยิงสนับสนุนและส่งผลให้กลุ่มคอมมิวนิสต์พ่ายแพ้ เนื่องจากชัยภูมิที่อยู่สูง มองเห็นรอบเมืองจึงทำให้ได้เปรียบในการรบ อย่างไรก็ดี ฐานแห่งนี้ถูกเปลี่ยนชื่อจาก ฐานยิงปืนใหญ่เขาค้อ มาเป็น ฐานยิงสนับสนุนอิทธิ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ พ.อ.อิทธิ สิมารักษ์ ผช.ผอ.พตท. 1617 ซึ่งเสียชีวิตจากการบัญชาการที่เขาค้อ เมื่อวันที่ 17 พ.ย. 23 ก่อนที่การสู้รบจะจบลงอย่างสิ้นเชิงในปี 2525

จุดเริ่มต้นของการสร้างพระตำหนักเขาค้อ โดยเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ มาทรงทำการเปิดอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 ได้ทรงปรารภกับ พลโท พิจิตร กุลละวณิชย์ (ยศขณะนั้น) แม่ทัพภาคที่ 1 และนายจำเนียร ปฏิเวชรณกิจ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ในขณะนั้นว่า บริเวณเขายามี พื้นที่สวยงาม น่าจะจัดทำโครงการอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่ออนุรักษ์ป่าให้อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นแม่ทัพภาคที่ 1 และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงตกลงใจกันสร้างพระตำหนักเขาค้อ เมื่อเดือน กรกฎาคม 2527 จากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายเพื่อนำขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สำหรับใช้ประทับแรมในโอกาสที่พระองค์ท่านเสด็จฯ มาทรงเยี่ยมงานในโครงการพระราชดำริ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้เสด็จฯ มาทรงทำพิธีเปิด พระตำหนักเขาค้อ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2528 (<https://www.phetvariety.com/?p=26564>)

พื้นที่รับเขาค้อถูกกล่าวขานในหมู่ทหารว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เคยเสด็จเดินทางมาที่ฐานปืนใหญ่เขาค้อ และ เสด็จฯ ไปยังฐานปฏิบัติการสมเด็จ ระหว่างเดินทางได้มีกลุ่มคนร้ายซุ่มโจมตี พระองค์ท่านได้ทรงจับปืนสู้รบด้วยพระองค์เองอย่างห้าวหาญ กระทั่งขับไล่กลุ่มที่เข้ามาโจมตีไปได้ แม้เฮลิคอปเตอร์คุ้มกันจะได้รับความเสียหาย แต่ก็สามารถลงจอดได้ เมื่อสมัย 30-40 ปีก่อน ประเทศไทยเคยมีปัญหาการก่อการร้ายของกลุ่มคอมมิวนิสต์ หลายครั้งถูกลอบโจมตีทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารหาญแนว ทรงมีรับสั่งบัญชาการรบในทันที ทรงมีบัญชาให้ทหารสละรถสายพานเข้าทำการกวาดล้างกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

พระองค์ พร้อมกับเหล่าทหาร ทรงบัญชาให้ยิงปืนขับไล่ผู้ก่อการร้ายแตกกระเจิงไป เฮลิคอปเตอร์กันชีพถูกยิงเสียหายทั้ง 2 เครื่อง แต่สามารถนำลงจอดที่ฐานทุ่งสมอได้อย่างปลอดภัย 07' mi'

ประทับที่ฐานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 9 ทรงพระดำเนินนำหน้าทหารม้ามายังฐานปฏิบัติการ “กรุงเทพ” ซึ่งห่างจากฐานปฏิบัติการฐานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลประมาณ 1 กม. ทรงเยี่ยมทหารแล้วเสด็จขึ้นรถยนต์สายพานลำเลียงพลพระที่นั่งไปยังฐานทุ่งสมอ เสด็จฯ ต่อจากนั้น โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งมายังกองทัพอากาศที่ 3 ส่วนหน้า แล้วเสด็จขึ้นเครื่องบินพระที่นั่งจากพิษณุโลกกลับเชียงใหม่ เมื่อเวลา 14.00 น. วันเดียวกัน

2. ประวัติความเป็นมาของพระตำหนักเขาค้อ

จุดเริ่มต้นของการสร้างพระตำหนักเขาค้อ โดยเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้เสด็จฯ มาทรงทำการเปิดอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 ได้ทรงปรารภกับ พลโท พิจิตร กุลละวณิช (ยศขณะนั้น) แม่ทัพภาคที่ 1 และนายจำเนียร ปฏิเวศวรณกิจ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ในขณะนั้นว่า บริเวณเขายามีพื้นที่สวยงามน่าจะทำโครงการอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่ออนุรักษ์ป่าให้อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นแม่ทัพภาคที่ 1 และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงตกลงใจกันสร้างพระตำหนักเขาค้อ เมื่อเดือน กรกฎาคม 2527 จากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายเพื่อนำขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สำหรับใช้ประทับแรมในโอกาสที่พระองค์ท่านเสด็จฯ มาทรงเยี่ยมงานในโครงการพระราชดำริ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้เสด็จฯ มาทรงทำพิธีเปิด พระตำหนักเขาค้อ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2528 ปัจจุบันพระตำหนักเขาค้อยังทำหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างไม่ขาดสาย สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตรภายในพระตำหนักประกอบด้วยอาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวน

วันที่ 25 - 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งขณะนั้นทรงมีพระยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระดำริเยี่ยมโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก (เขาค้อ) ประทับทอดพระเนตรภูมิประเทศ ได้พระราชทานพระราชดำริต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนา ปัญหาการเมืองในพื้นที่ซึ่งเป็นยุคการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ใกล้ ๆ กับพระตำหนักมีบ้านพักทหารม้าสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างแรม และเป็นที่ตั้งของร้านค้าสวัสดิการ นอกจากนี้ เหนือพระตำหนักขึ้นไปสู่ยอดเขาย่า ซึ่งเป็นเขาที่สูงที่สุดในบริเวณเขาค้อ ด้วยระยะทางประมาณ 770 เมตร จะพบฐานปฏิบัติการทางทหาร ที่เดิมทีใช้ในการต่อสู้กับกลุ่ม

คอมมิวนิสต์ ด้านบนมีศาลาชมวิว "ศาลาพระเทพ" ซึ่งสามารถชมวิวได้แบบพาโนรามา และครั้งหนึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เคยเสด็จขึ้นไป ณ ศาลาแห่งนี้

ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการสร้างพระตำหนักเขาค้อ โดยเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ มาทรงทำการเปิดอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 ได้ทรงปรารภกับ พลโท พิจิตร กุลละวณิช (ยศขณะนั้น) แม่ทัพภาคที่ 1 และนายจำเนียร ปฏิเวศวรณกิจ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ในขณะนั้นว่า บริเวณเขายามีพื้นที่สวยงามน่าจะทำโครงการ อะไรสักอย่างหนึ่งเพื่ออนุรักษ์ป่าให้อุดมสมบูรณ์

แม่ทัพภาคที่ 1 และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงตกลงใจกันสร้างพระตำหนักเขาค้อ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2527 จากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายเพื่อนำขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สำหรับใช้ประทับแรมในโอกาสที่พระองค์ท่านเสด็จฯ มาทรงเยี่ยมงานในโครงการพระราชดำริ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่และจังหวัดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ มาทรงทำพิธีเปิด พระตำหนักเขาค้อ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2528

พระตำหนักสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตรภายในพระตำหนักประกอบด้วยอาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวนพระตำหนักประกอบด้วยอาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวน มีเรือนข้าราชบริพารเป็นส่วนเชื่อมต่อกับพระตำหนัก อาคารมีลักษณะโค้ง 2 ชั้น ชั้นบนมี 2 ห้องใหญ่ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตร

การสร้างพระตำหนักในพื้นที่นี้จัดสร้างโดยบรรดาข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหาร และประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ภายหลังการต่อสู้ด้วยอาวุธกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลงแล้ว จึงได้รวบรวมทุนทรัพย์ริเริ่มการก่อสร้าง "พระตำหนักเขาค้อ" ขึ้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นที่ทรงงาน หรือแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ คือสัญลักษณ์ของความจงรักภักดีของพสกนิกรเพชรบูรณ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การสร้างนอกจากจะเป็นการร่วมมือร่วมใจของพสกนิกรแล้ว การที่พระตำหนักถูกสร้างบนยอดเขาที่สูงที่สุดของทิวเขาค้อแสดงให้เห็นถึงการที่พสกนิกรชาวเพชรบูรณ์ยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้สูงส่งจนหาที่เปรียบมิได้

3. ภูมิรัฐศาสตร์ของพระตำหนักเขาค้อ

ยอดเขาค้อที่มีความสูง 1,174 เมตร และบนเทือกเขาลูกเดียวกันมียอดอีกยอดหนึ่งสูง 990 เมตร เป็นยอดเขาเคียงคู่ทางด้านทิศตะวันตก ชื่อ เขาปางก่อ (QU 117376) ชาวบ้านทั่วไปจึงเรียกเทือกเขานี้ว่า "เขาค้อ ปางก่อ" เขาค้อปางก่อเป็นเทือกเขาที่ทอดยาวจากเหนือไปใต้ความยาวตามสันเขาประมาณ 5 - 6 กม. มีลักษณะของเส้นทาง ยุทธศาสตร์พัฒนาตามแนวความคิดของกองทัพภาคที่ 3 ที่จะสร้างเส้นทางจากบ้านแคมป์สน (กม.ที่ 100 เส้นทางพิษณุโลก - หล่มสัก) ไปยังบ้านเล้าสือ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเขาสุดท้ายที่เหลืออยู่ในพื้นที่ในปี 2522 กรมทางหลวงทำการสร้างเส้นทางถึงบริเวณพิกัด QU 131392 (ก่อนถึงยอดเขาค้อประมาณ 3 กม.) ต้องหยุดชะงักการก่อสร้างเนื่องจากถูกขัดขวางจาก ผกค. บนยอดเขาค้อปางก่ออย่างรุนแรงไม่สามารถสร้างทางต่อไปได้เปลี่ยนให้บริษัทภา นูมาศ จำกัด รับเหมาก่อสร้างเส้นทางต่อจากทางหลวงได้ทำไว้

พระตำหนักเขาค้อเป็นพระตำหนักที่ประทับของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงตั้งอยู่บนเนินเขาย่า สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตร จัดสร้างโดยบรรดาข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหาร และประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ภายหลังการต่อสู้ด้วยอาวุธกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลงแล้ว จึงได้รวบรวมทุนทรัพย์ริเริ่มการก่อสร้าง "พระตำหนักเขาค้อ" ขึ้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นที่ทรงงาน หรือแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ

ประเด็นทางภูมิรัฐศาสตร์อีกหนึ่งเรื่องคือ เรื่องเล่าของ “ฐานกรุงเทพ” บนยอดเขาค้อ การที่ยอดเขาค้อ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นสันเขาแนวยาวและแคบ จากยอดเขาลงไปถึงตีนเขาจะเป็นป่ารกทึบทั้งหมด ในช่วงสงครามกับคอมมิวนิสต์ ฐานกรุงเทพคือฐานปฏิบัติการของฝ่ายทหารไทยที่ตั้งอยู่บนยอดเขาค้อ เป็นการตั้งชื่อตามนามเรียกขานทางวิทยุของหน่วยทหาร ร้อย ร. 1741 ที่ได้เข้ายึดยอดเขาค้อได้สำเร็จเป็นหน่วยแรก สถานการณ์บนฐานกรุงเทพเมื่อต้น ปี 2523 นั้น กำลังพลจะต้องตื่นตัวพร้อมที่จะรบประชิดตัวได้ตลอดเวลา เพราะข้าศึกพร้อมที่จะเข้าโจมตีได้ทุกเมื่อ ปลายเดือนมีนาคม 2523 มี ผกค. คนสำคัญระดับนักรบชื่อสหายรุ่ง ได้หลบหนีมาอบตัวกับทางฝ่ายทหาร และได้เปิดเผยว่า ผกค. นอกจากจะกำลังขุดคุ้ยเข้ามาประชิดฐานกรุงเทพ ยังมีกองกำลังส่วนหนึ่งทำการขุดอุโมงค์จากรอยต่อระหว่างยอดเขาค้อกับยอดเขาปางก่อ เพื่อที่จะมุดเข้ามาได้ฐานกรุงเทพ และจะต้องยึดฐานกลับคืนไปให้ได้ (<https://wisonk.wordpress.com/2016/06/15/>)

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษามายาคติของพระตำหนักเขาค้อ และ เพื่อเปิดเผย ความเป็นการเมืองของพระตำหนักเขาค้อ ซึ่งผู้วิจัยขอรายงานผลการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 ความหมายทางการเมืองโดยตรง” (denotation) ของพระตำหนักเขาค้อ

หากพิจารณาสถาปัตยกรรมของพระตำหนักเขาค้อจะพบว่าแม้ไม่ได้สร้างขึ้นในยุค สถาปัตยกรรมคณะราษฎร ทว่าการที่พระตำหนักเขาค้อเป็นอาคารคอนกรีตทรงเหลี่ยมรูปทรงเล่นกับเส้นแนว ตั้ง เส้นแนวนอน มีหลังคาทรงตัด รูปแบบโดยรวมทั้งตัวอาคารและบริเวณรายรอบเป็นรูปทรงเรขาคณิต ไม่มีการแบ่งแยกรูปแบบอาคารระหว่างเจ้า ไพร่ ชนชั้นปกครอง สามัญชน อาคารทุกหลังที่สร้างขึ้นแก่บุคคลฐานะ ต่าง ๆ มีรูปแบบที่เหมือนกันคือ เรียบง่ายเป็นแบบหิบบนมีปีก มีเพียงทางเดินเฉลียงที่แยกพื้นที่ส่วนพระองค์ กับส่วนข้าราชการบริพารเท่านั้น

พระตำหนักเขาค้อจึงมีความพิเศษเมื่อเทียบกับพระตำหนักอื่นๆ ดังรูปที่ 6 – 12 จะพบว่า พระตำหนักที่สำคัญอื่นๆในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเป็น สถาปัตยกรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกหรือลูกผสมระหว่างสยามกับตะวันตกที่นำเอารูปแบบ สถาปัตยกรรมแบบจารีตของไทยไปสวมทับบนตึกอาคารที่มีการใช้สอยสมัยใหม่แบบตะวันตกที่ได้รับอิทธิพล จากสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยรัชกาลที่ 6 มีเพียงพระตำหนักหนองประจักษ์ที่แสดงให้เห็น สถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งมีลักษณะเป็น “บ้านส่วนตัว” ของพระมหากษัตริย์และเจ้านาย

5.2 มายาคติ/ ความหมายโดยนัย” (connotation) ของพระตำหนักเขาค้อ

จุดเริ่มต้นของการสร้างพระตำหนักเขาค้อ โดยเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหา ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ มาทรงทำการเปิดอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 ได้ทรงปรารภกับ พลโท พิจิตร กุลละวณิช (ยศขณะนั้น) แม่ทัพภาคที่ 1 และนาย จำเนียร ปฏิเวศวรณกิจ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ในขณะนั้นว่า บริเวณเขายามีพื้นที่สวยงามน่าจะจัดทำ โครงการ อะไรสักอย่างหนึ่งเพื่ออนุรักษ์ป่าให้อุดมสมบูรณ์

แม่ทัพภาคที่ 1 และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงตกลงใจกันสร้างพระตำหนักเขาค้อ เมื่อเดือน กรกฎาคม 2527 จากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายเพื่อนำขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระ

บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สำหรับใช้ประทับแรมในโอกาสที่พระองค์ท่าน เสด็จฯ มาทรงเยี่ยมงานในโครงการพระราชดำริ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่และจังหวัดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ มาทรงทำพิธีเปิด พระตำหนักเขาค้อ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2528

พระตำหนักสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตรภายในพระตำหนักประกอบด้วย อาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวนพระตำหนักประกอบด้วยอาคารเชื่อมต่อกันลักษณะรูปวงแหวน มีเรือนข้าราชการเป็นส่วนเชื่อมต่อกับพระตำหนัก อาคารมีลักษณะโค้ง 2 ชั้น ชั้นบนมี 2 ห้องใหญ่ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,100 เมตร

การสร้างพระตำหนักในพื้นที่นี้จัดสร้างโดยบรรดาข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหาร และประชาชน ในพื้นที่ภาคเหนือ ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ภายหลังการต่อสู้ด้วยอาวุธกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลงแล้ว จึงได้รวบรวมทุนทรัพย์เริ่มการก่อสร้าง "พระตำหนักเขาค้อ" ขึ้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นที่ทรงงาน หรือแปรพระราชฐานมาประทับแรม ในวโรกาสที่พระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริ ในพื้นที่เขาค้อ คือสัญญาของความจงรักภักดีของพสกนิกรเพชรบูรณ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การสร้างนอกจากจะเป็นการร่วมมือร่วมใจของพสกนิกรแล้ว การที่พระตำหนักถูกสร้างบนยอดเขาที่สูงที่สุดของทิวเขาค้อแสดงให้เห็นถึงการที่พสกนิกรชาวเพชรบูรณ์ยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้สูงส่งจนหาที่เปรียบมิได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยการวิจัยครั้งนี้ ยังขาดมิติการตีความทางทางสถาปัตยกรรม ทำให้การตีความพระตำหนักเขาค้อในฐานะตัวบทรูปสัญญะมีน้ำหนักน้อยกว่าการตีความบริบทรายรอบอันนำไปสู่ความหมายสัญญะ ในการวิจัยครั้งนี้จึงควรมีการปรึกษาข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญการตีความทางทางสถาปัตยกรรมร่วมด้วย

อีกทั้งการวิจัยนี้จำเป็นต้องเข้าถึงพื้นที่เขตพระราชฐาน การวิจัยในครั้งหน้าต้องพิจารณาขออนุญาตจากหน่วยงานราชการอย่างเป็นทางการร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- Barthes, Roland. (1972). *Mythologies*. Annette Lavers. (trans). London: Paladin.
- de Saussure, Ferdinand. (1983). *Course in General Linguistics*. Charles Bally and Albert Sechehaye. (eds.). Roy Harris. (trans.). La Salle, Illinois: Open Court.
- Steen, Andrew Peter. (2015). *The Figures of Charles Jencks' "Semiology and Architecture"*. Dissertation in Doctor of Philosophy, School of Architecture, The University of Queensland.
- Gottdiener, Mark. (1973). *Postmodern Semiotics*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523.
- ชาติรี ประกิตนันทการ. (2547). *การเมืองและสังคมในศิลปสถาปัตยกรรม สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2549). *สถาปัตยกรรมไทยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2553). *ศิลปะ-สถาปัตยกรรมคณะราษฎร*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2558). *การเมืองในสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 1*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิติ เชื้อสถาปนศิริ. (2544). *ความหมายทางการเมืองของลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารราชการไทย: ศึกษากรณีศาลากลางจังหวัด. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2489
- ณัฐภูมิ อัสวโกวิทวงศ์. (2554). *ภาพตัวแทน ความหมาย และความเป็นการเมือง: บทวิเคราะห์เชิง Lefebvrian* สู่สถาปัตยกรรม. *วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง* ปีที่ : 8 ฉบับที่ : 1 หน้า 75 – 88.
- ปัญชลี กาญจนประดิษฐ์. (2553) *เสนอโครงการโครงการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตยไทย. โครงการสถาปัตยกรรมภายในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- โดม ไกรปรกรณ์ และ ธนสิทธิ์ขุนทองพันธุ์. (2559). *ความหมายทางการเมืองและความล้มเหลวของการสื่อความในงานสถาปัตยกรรมคณะราษฎร*. หน้าจั่ว. 13, น. 136 – 153.
- มาลินี คุ่มสุภา. (2548). *อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น*. กรุงเทพฯ: วิชา
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 51 ก 2 มิถุนายน 2543
- <http://www.Khaokho.com>